

KLÍČ KE CVIČENÍM Z UČEBNICE

ČÍTANKA 9

upravené vydání z roku 2022

O knihách

1. Souhlasíte s názorem autora, že kniha může úspěšně soupeřit s ostatními médii?

MeDo Přečtěme si pozorně text a vypíšme si všechny výhody, které autor u knih spatřuje. Diskutujme nad tím, zda s tvrzením autora souhlasíme či nikoli.

2. Řekněte vlastní důvody, v čem kniha předčí ostatní média.

MeDo Diskutujme o tom, co nám přinášejí knihy a co ostatní média. Napišme si na tabuli „plusy a minusy“ knih. Na závěr hlasujme o tom, zda kniha skutečně předčí ostatní média a v čem.

3. V čem podle autora spočívá hlavní přednost knihy?

RR: Máme dostatek času utřídit si myšlenky.

MeDo Diskutujme o tom, co je hlavní předností knihy. Názor, který získá nejvíce zastánců, si opište do sešitů.

4. Vysvětlete pojmy *filozofie*, *morálka*.

RR: Filozofie – je to soustavné, racionální a kritické zkoumání skutečnosti, světa a člověka, případně i toho, co je přesahuje. Je to hledání pravdivého poznání, smyslu a dobrého života. Je to také způsob života, který začíná údivem nebo zklamáním nad tradičními výklady věcí (Platón) a snaží se s tajemstvím světa a existence nějak vyrovnat. Morálka – znamená celkovou představu správného jednání ve společnosti. Od pravidel zdvořilosti se liší tím, že se týká věcí závažných a podstatných; od práva se liší tím, že se nedá soudně vymáhat a za její porušení nepřicházejí sankce (potrestání).

5. Používáte elektronickou čtečku knih? Jaké jsou výhody a nevýhody tohoto zařízení?

MeDo Diskutujme o výhodách a nevýhodách čtečky. Napišme si na tabuli „plusy a minusy“ čtečky. Na závěr hlasujme o tom, je-li lepší kniha, nebo čtečka.

Uč., str. 4–38 | ČESKÁ LITERATURA V DOBĚ MEZI VÁLKAMI (20.–30. léta 20. století)

Švejk a nadporučík Dub

1. Co poručíka Duba rozčílilo? Jak na toto rozčílení reagoval Švejk?

RR: Švejkovy bezelstné reakce a odpovědi. („Znám“ a následné vysvětlení.) Švejk reagoval s naprostým klidem.

2. Charakterizujte třemi větami Švejka i poručíka Duba.

RR: Např.: Švejk je dobromyslný, mírumilovný, soucitný, upovídaný – rád vypráví příběhy ze života a vypadá to, že si dělá legraci z nadřizených a nesmyslnosti války. Působí velmi prostoduše, ale pravděpodobně není. Poručík Dub je agresivní, cholerický, zakomplexovaný pedant, který si potřebuje dennodenně dokazovat svoji moc.

3. Jak se v ukázce projevuje typický „švejkovský humor“?

RR: Např.: doslovným chápáním otázek s odpověďmi tomu poplatnými a doslovným plněním příkazů; kombinováním uctivé mluvy s užíváním hovorového jazyka a vulgárních výrazů.

4. Znovu přečtete dialog Švejka a nadporučíka Duba. Vysvětlete, v čem spočíval humor Švejkovy odpovědi na Dubovu otázku „Čím byl váš bratr“?

RR: Švejk říká, že jeho bratr byl také profesorem, který byl taky na vojně a složil oficiřskou zkoušku. Tím naráží na původní profesi poručíka Duba a jeho současné povolání a hodnost.

5. Řekněte nebo zjistěte, co je *bajonet* a kdo je *oficír*.

RR: Bajonet – je bodná, případně i sečná zbraň podobná noži nebo dýce, upevňovaná k hlavní dlouhé ruční palné zbraně zejména pušce, aby ji bylo možno v případě potřeby použít k napadení nepřítele nebo k obraně. Oficír – důstojník.

Vzpomínky na Jaroslava Haška

1. Popište na základě článku některé rysy Haškovy povahy.

RR: Např.: nespolehlivý, lehkomyšlný, kreativní, šprýmař, mystifikátor, výborný vypravěč.

2. Ve kterém časopisu působil Jaroslav Hašek jako redaktor? Proč dostal výpověď?

RR: V časopise Svět zvířat. Vymyslel si živočicha (prahorní blechu), který neexistoval, a protože to někdo bezmyšlenkovitě přeložil a otiskl v zahraničním listu, přetiskly článek i jiné listy a posměšně okomentovaly nebo se k němu vyjádřily polemicky a do Světa zvířat přišly výtky na redaktora, tedy Haška.

3. Dosáhl Hašek svou výchovou mladého jezevčíka kýženého výsledku?

RR: Ne.

4. Byl Hašek mimořádně nadaný spisovatel? Podle čeho tak usuzujete?

RR: Např.: Ano, měl velký vypravěčský talent, uměl používat výborně slovo mluvené i psané a měl neokonečnou fantazii (dokázal napsat povídku prakticky kdykoli, kdy se rozhodl, sedl si ke stolu a krátce se zamyslel).

5. Vysvětlete vyjádření Jaroslav Hašek provozoval jakýsi druh literární ekvilibristiky.

RR: Např.: Balancoval mezi různými literárními žánry, „žongloval“ se slovy, velmi lehce si pomocí slov pohrával s různými tématy.

UČEBNICE

str. 9

Voják v poli

1. V básni vyhledejte nejvýraznější motiv. Proč Fráňa Šrámek tento motiv použil?

RR: Domov. Je to to, po čem se vojákům ve válce nejvíce stýská.

2. Kdo je mluvčí básně? Odhadněte, kde se osoba, která o těchto skutečnostech přemýšlí, právě nachází.

RR: Voják. Nachází se pravděpodobně ve válce, na bitevním poli.

3. Převažuje v textu děj, nebo pocity? Jedná se o báseň epickou, nebo lyrickou?

RR: V básni jsou pocity a děj vyrovnaný, tudíž se jedná o lyricko-epickou báseň.

4. Vysvětlete pojem sloka. Kolik slok báseň obsahuje?

RR: Sloka je spojení veršů a představuje nějaký myšlenkový celek spjatý určitým rytmem a rýmy. Báseň obsahuje 5 slok.

5. Myslíte si, že i dnes prožívají muži ve válce stejné pocity jako vojáci více než před sto lety v 1. světové válce? Diskutujte o svých názorech.

MeDo Diskutujme o tom, co prožívá voják ve válce. Máme-li ve svém okolí někoho, kdo válku zažil, můžeme ho pozvat do školy na diskuzi.

6. Přečtěte si, co je epanastrofa. V básni vyhledejte příklad.

RR: Epanastrofa je básnická figura, která je založena na opakování určitých slov na konci jednoho a na začátku následujícího verše. Cílem je zdůraznit význam těchto slov. Např.: Vrátil-li se domů – **půjdu naší ulicí,** / **půjdu naší ulicí,** pomalu a tiše.

UČEBNICE

str. 10–12

Tomáš Garrigue [garik] Masaryk

1. Řekněte, co bylo hlavním výsledkem snah Tomáše Garrigua Masaryka.

RR: Založení Československé republiky v roce 1918.

2. Z úcty ke komu přijal Masaryk jméno Garrigue?

RR: Z úcty ke své manželce.

3. Proč musel T. G. M. za války uprchnout do exilu? Kteří muži byli jeho hlavními pomocníky v jeho činnosti směřující ke vzniku samostatného Československa?

RR: Hrozilo mu zatčení jako politikovi, který vystupuje proti rakouské vládě. Zároveň byl rozhodnut v zahraničí organizovat protirakouský odboj. Hlavními pomocníky T. G. Masaryka byli Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik.

4. Vyhledejte v textu slova ukazující vřelý vztah T. G. Masaryka k rodině.

RR: Manželství bylo harmonické a čtyři děti, Alice, Herbert, Jan a Olga, jen umocnily jeho souzvuč.

5. Jak se dařilo Masarykově rodině během války?

RR: Velmi špatně. Její členové byli vyslýcháni, bylo jim vyhrožováno, např. dceři Alici nejvyšším trestem (tj. smrtí). Jeho manželka skončila na psychiatrii, dcera Alice byla vězněna, syn Herbert zemřel na skvrnitý tyfus a syn Jan byl odveden na vojnu.

6. Patří uvedený text k uměleckému žánru zvanému biografie? Přečtěte si charakteristiku biografie a odůvodněte svoje rozhodnutí.

RR: Ano. Biografie je založena na popisu života nějaké osobnosti, což je z této ukázky patrné.

UČEBNICE

str. 13–16

Šlápěje

1. K jakému literárnímu žánru ukázka patří?

RR: Povídka.

2. Jaká je hlavní myšlenka povídky?

RR: Např. že na světě se dějí záhadné věci nebo že člověk nemusí chápat vše kolem sebe, že z nedostatku informací si sám záhadu vykonstruuje.

MeDo Zkusme každý sám na papír jednou nebo dvěma větami vyjádřit hlavní myšlenku této povídky. Svě zápisky porovnejme a pokusme se vymyslet jednu formulaci za celou třídu.

3. Stručně popište záhadu, která tvoří základ děje. Čím je pro pana Rybku vyřešena?

RR: Na neporušené sněhové ploše se objevují ve sněhu hluboké šlépěje, které končí uprostřed chodníku, nikam nevedou. K nim ani od nich nevedou žádné další stopy. Záhada je pak „vyřešena“ tím, že k nikam nevedoucím šlépějím přibudou a na ně navážou šlépěje strážníka Mimry.

4. Máte nějaké svoje vysvětlení záhadných stop?

MeDo Zkuste nejprve ve dvojicích vymyslet vlastní řešení této záhady. Na toto téma můžeme také napsat slohové cvičení (útvár vypravování nebo úvaha).

5. Znáte některé další Čapkovy povídky nebo některé jeho knihy? Jmenujte je.

MeDo Vyjmenujme si společně některá další Čapkova díla (např.: Povídky z druhé kapsy; Hordubal, Povětroň, Obyčejný život; Zahradníkův rok; RUR, Bílá nemoc, Matka; Krakatit, Válka s Mloky. Pokud jsme některá z nich četli, podělíme se o dojmy z četby se zbytkem třídy.

UČEBNICE

str. 17–19

Ani krok bez Baťa

1. Pomocí textu stručně řekněte, kdo byl Tomáš Baťa.

RR: Byl to švec, který se stal velkým a světoznámým zlínským podnikatelem; podařilo se mu z malé rodinné firmy vytvořit rozsáhlý komplex výroby obuvi, obchodu, dopravy, služeb a financí.

2. Ve kterém roce dolehla na Baťovy továrny hospodářská krize? Jakým způsobem ji Baťa řešil? Jaký výsledek jeho „geniální taktika“ přinesla?

RR: Roku 1922. Zlevnil boty o polovinu, snížil platy o 40 %, ale nikoho nepropustil, v obchodech jeho továrny byly potraviny za nízké ceny. Všechno se prodalo a on tak získal novou hotovost, za kterou mohl nakoupit materiál a dál vyrábět.

3. Jak se Baťa pokusil zamezit tomu, aby musel propouštět své zaměstnance?

RR: Snížil jim plat o 40 % a zlevnil potraviny ve svých obchodech.

4. Jak Baťa vychovával svého syna? Jaká byla jeho první pracovní pozice?

RR: Přísně, s důrazem na vzdělání (nechal ho studovat v Londýně). Po návratu ze studií se jako čtrnáctiletý stal v jeho továrně dělníkem s nejnižším platem.

5. Jak Baťův syn odpovídá na otázku, jak žít? Co o tom soudíte? Sdílejte své názory.

RR: „Člověk se musí pořádně učit. Dívat se kolem sebe otevřenými očima. Neopakovat chyby a vyvozovat z nich závěry. Poctivě pracovat a nehledět jen na vlastní zisk. Myslím, že to není tak těžké.“

MeDo Diskutujme společně o těchto Baťových názorech.

6. Jaké byly podmínky v Baťově škole? Chtěli byste na podobné škole studovat?

RR: Každý žák studuje za vlastní peníze, osm hodin si v továrně vydělává na jídlo, bydlení a šatstvo, čtyři hodiny se učí. Finanční podpora od rodičů je zakázána. Žák dostává týdně 120 korun, utratí 70, zbytek je mu ukládán na účet (ve 24 letech bude mít každý žák na kontě 100 000 korun).

MeDo Diskutujme, v čem jsou výhody a nevýhody Baťovy škola a zda by se vám v takové škole líbilo, nebo ne.

7. Jaké podmínky se snažil Baťa vytvořit pro zaměstnance? Jaké to mělo klady a zápory?

RR: Nechal postavit osmipatrový Společenský dům s hotelem, kde byl sál se stolním tenisem, kuželkárna, šachová herna, restaurace, změnil dělníkům pracovní dobu: v poledne měli dvouhodinovou přestávku, aby např. ženy mohly domů dětem uvařit, všichni se naobědvat, relaxovat, zařídit si potřebné.

MeDo Diskutujme společně o tom, v čem byly Baťovy změny dobré a v čem nikoli.

8. Vysvětlete, v čem spočívá zvláštnost stavby uvedeného textu.

RR: Text je psán podobně jako zápisy v kronice nebo jako deník. Jsou zde využity prvky publicistického stylu (reportážní postupy). Každá kapitola je uvozena datem a krátkým nadpisem.

UČEBNICE

str. 20–21

Balada o snu

1. Stručně vyjádřete obsah balady.

RR: Báseň vypráví o dělníkovi Janovi, který sní o lepším světě bez sociálních rozdílů.

2. Jakým způsobem se v této baladě pracuje s protiklady? Jaký to má význam?

RR: Protiklady jsou uvedeny hned v druhé sloce. Upozorňují na sociální rozdíly, na způsob života a problémy chudých v kontrastu s životem bohatých. Podporuje to naléhavost textu.

3. Jaký druh rýmu je použit ve třetí sloce (střídavý, sdružený, přerývaný, nebo obkročný)?

RR: Sdružený.

4. Připomeňte si, co je *balada*. Který český autor 19. století se proslavil psaním balad? Které jeho balady znáte? Pod jakým názvem byla jeho sbírka balad vydána?

RR: Balada je delší lyricko-epická báseň s rychlým dějovým spádem a většinou tragickým závěrem. Karel Jaromír Erben. Kytice, Poklad, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Štědrý den, Holoubek, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Lilie, Dceřina kletba, Věštyně. Sbíрка se jmenuje Kytice.

5. Přečtěte si definici literárního žánru *sociální balada* a v ukázce vyhledejte její typické rysy.

RR: Např.: Tady jsou paláce, – tady podkroví, / tady jsou sytí, – tady hladoví, / jedni jsou otroci, – druzí diktátoři / a všichni jsou choří; Vrátil se domů. / V světnici nízké / okno a tři lidé spali. / Na houni uleh bludný Jan / a oči zející do dvou ran; Neviděl paláců, neviděl podkroví, / zmizeli žebráci nuzní a hladoví, / po světě bez bídy, bez chamtivosti / chodili lidé chlapecky prostí.

UČEBNICE

str. 22–23

Devětsil

1. Koho uvádí Jaroslav Seifert jako hlavního zakladatele Devětsilu?

RR: Karla Teigeho.

2. Přečtěte věty, kterými S. K. Neumann představil Jaroslava Seiferta. Vyplnila se jeho slova?

RR: „Tady máš taky jednoho. Ještě nic není, ale bude z něho určitě lyrik. Vezmi si ho pod svá křídla a uvidíme. Něco tu od něho mám a nevypadá to špatně.“ Ano, vyplnila.

3. Vysvětlete obrazné vyjádření *vezmi si ho pod svá křídla*.

RR: Např.: poskytni někomu ochranu, pomoc, uveď ho do společnosti svých přátel, zaruč se za něj.

4. Kolik bylo prvních členů Devětsilu? Podle čeho získal tento spolek svůj název?

RR: Devět členů (Karel Teige, Jaroslav Seifert, Adolf Hoffmeister, Alois Wachsman, Ladislava Süß, Karel Vaněk, Jaromír Krejcar, Karel Honzík, Josef Frič). Podle léčivé byliny, která ve svém jméně obsahuje i zaklínající číslovku devět.

UČEBNICE

str. 23

Moře

1. Najděte v básni charakteristické rysy *poetismu*.

RR: Hra se slovy a jejich zvukomalebností, vizuální působení na čtenáře, konkrétně – VLNY MOŘE VLNY MOŘE; VLNY VLASŮ VLNY VLASŮ; motivy – exotika, moře, dálky; střídání různých písem, volné spojování motivů: dálka spojená s mořem a jeho vlnami je postupně spojena s vlnami vlasů milované dívky.

2. Připomeňte si, co je *zvukomalebnost*. Vyhledejte příklad v básni.

RR: Zvukomalebnost – slova foneticky napodobující zvuky. Např.: VLNY MOŘE VLNY MOŘE; VLNY VLASŮ VLNY VLASŮ.

3. Proč jsou podle vás dva verše básně psány velkými písmeny?

RR: Např.: pro zdůraznění zvukomalebnosti veršů; opticky báseň vypadá jako rozdělena na moře a břeh.

4. Jakou souvislost má podle autora moře a žena?

RR: Vlny moře jsou stejné jako vlny ženských vlasů.

UČEBNICE

str. 24

Abeceda

1. Proč nazval autor písmeno A prostou chatrčí?

RR: Písmeno A připomíná tvarem střechu.

2. V čem se liší ztvárnění písmena R od všech ostatních?

RR: Písmeno srovnává se zvukem; je napsáno víckrát za sebou, aby byl podpořen dojem zvuku rachotících bubnů.

3. Zkuste vymyslet několik veršů na vámi zvolené písmeno.

[MeDo] Můžeme pracovat samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Svoje výtvořky si navzájem přečteme.

4. Jaké druhy rýmu jsou v básních použity?

RR: Střídavý, sdružený (u RRR), přerývaný (u N).

5. Zopakujte si, co byl Devětsil. Patřil do této umělecké skupiny i Vítězslav Nezval?

RR: Skupina umělců – spisovatelů, herců, hudebníků a výtvarníků první pol. 20. století.; Ano.

6. Připomeňte si hlavní rysy *poetismu*. Potom rozhodněte, zda cyklus *Abeceda* patří k tomuto básnickému směru.

RR: Zachycení radostných okamžiků, nezvyklé náměty, jako např. cirkus, kabaret, exotická témata. Básně jsou hravé a plné fantazie, hraní se slovy, zvukomalebnost.; Ano, tato báseň patří k *poetismu*.

Vest pocket revue [vest pokit reví:]**1. Vyjmenujte a stručně charakterizujte hlavní postavy.**

RR: Houska a Ruka – jsou zamilováni do Olgy a chystají se o její srdce bojovat, chovají se staromódně, komicky; Olga – moderní žena, která jejich lásku neopětuje, je praktická, ironická, snaží se jim jejich vzplanutí vymluvit.

2. Který divadelní žánr podle vás paroduje tento text? Odpověď zdůvodněte.

RR: Paroduje antická nebo shakespearovská dramata, konkrétně např. tragédie. Hlavní mužské postavy hovoří ve verších, bijí se o srdce ženy, planou velkými vášněmi na velkém jevišti.

3. Čím jsou netradiční (komická) jména dvou hlavních mužských postav?

RR: Kombinují antické křestní jméno s typicky českým příjmením (Publius Ruka, Sempronius Houska).

4. V čem spočívá kontrast mezi vnímáním světa podle Olgy a podle Ruky s Houskou?

RR: Olga žije v moderním světě 20. století a svět bere realisticky, k čemuž nabádá i oba soky. Oni se chovají, jako by uvízli v historii, ve starých časech, kdy se sváděly souboje o srdce ženy.

5. Vysvětlete si, co jsou scénické poznámky a k čemu slouží. Najděte je v textu.

RR: Poznámky v závorkách. Slouží hercům k upřesnění toho, co se děje na scéně.; Např.: Scéna jako v obraze prvním. Uprostřed realisticky provedený pařez. Hudba hraje operní preludování; zadumán vstoupí, zahalen do pláště. Usedne na pařez a zpívá.; vstoupí, rovněž zahalen v plášti, a zapěje.

Píseň písní**1. Která Nezvalova básnická přirovnání vás nejvíce zaujala? Diskutujte o nich.**

MeDo Nejprve si společně přečtěme přirovnání, nacházející se v textu. Vyberme si každý to, které nás nejvíce zaujalo a diskutujme o tom, co si pod ním představujeme.

2. Která přirovnání jsou obdivná? Která podle vás nahánějí strach?

RR: Obdivná jsou např.: dva blatouchy, dva štěpné rýmy, dva květy kaktusu; nahánějí strach např.: dva výstřely naslepo, dva náprstky bolehlavu, dva roubíky.

3. Uvedte, které znaky surrealismu se v básni promítly.

RR: Např.: snovost, fantazie, automatický tok motivů bez logické souvislosti a promyšlenosti, chybí rým, rytmus, interpunkce.

4. Zkuste sami vymyslet co nejoriginálnější přirovnání se slovy oči a ústa.

MeDo Pracujme každý sám a zkusme vymyslet originální přirovnání pro oči a ústa. Svě výtvořky si následně přečteme a vyhodnotíme, které nás nejvíce pobavily nebo zasáhly.

5. Název básně odkazuje ke starověké Písni písní zvané též Píseň Šalomounova. Do které knihy je tato píseň zařazena? Pokud nevíte, vyhledejte údaj na internetu.

RR: Jedná se o jednu z knih Bible, konkrétněji Starého zákona.

Nikola Šuhaj loupežník**1. Co se v ukázce dozvídáme o Nikolovi Šuhajovi? Jak se staví ke svému pronásledování policií?**

RR: Utekl z války a vrací se do své rodné Koločavy. Ze svých pronásledovatelů si nic nedělá, dokonce se jim vysmívá.

2. Koho Nikola okradl a komu naopak pomohl? Proč tomu tak bylo?

RR: Okrádal kupce, Židy, zámožné gazdy, Američance. Pomohl Bernardovi Hahnovi, věnoval mu peníze pro děti. Nikola věděl, že Hahn je chudý, a slitoval se nad ním.

3. Jak vidí a vnímá Nikola Šuhaj svůj rodný kraj? Zjistěte, ve kterém státě leží Koločava.

RR: Miluje svůj rodný kraj. Koločava má pro něho „sladké jméno a jak chutná na jazyku“, má mléčnou vůni. Koločava je vesnice na západní Ukrajině.

4. Nikola ztělesňuje touhu člověka po svobodě. Vyhledejte v textu důkazy tohoto tvrzení.

RR: Např.: Objevuje se v panských šatech a v gumovém plášti až dole v Chustu, zajde do hostince, sedne pod elektrickou žárovku, dá se jako neznámý cizinec obsloužit a hodinu poslouchá rozhovory pánů, kteří se baví o Šuhajovi; neboť jedna z největších radostí jest nevzdat se a být.

5. Znáte nějakou další postavu zbojníka? Odkud byl a jak zahynul?

RR: Např.: Jánošík. Byl ze Slovenska (narodil se ve vsi Terchová, asi 25 km od Žiliny), po svém zatčení byl mučen a pak odsouzen k trestu smrti zavěšením na hák za levý bok.

Válka s mloky

1. V čem se německý Mlok lišil od ostatních Mloků? Co tím chtěl autor vyjádřit?

RR: „Je o něco světlejší, kráčí vzpřímeněji a jeho lebeční index svědčí o lebce delší a užší, než je hlava jiných Mloků.“ Autor tak naráží na německé nesmyslné rasové výzkumy a předsudky.

2. Proč je pan Povondra zneklidněn článkem v novinách?

RR: Zjišťuje, že Mloci přepadli vesnici a musela zasahovat policie.

3. Čím se podle autora vyznačuje vzdělaný národ?

RR: Tím, že má povinnou školní docházkou, vlastní noviny a vědecké ústavy.

4. Popište, jak Mloci žili. Kde bydleli? Jaká byla jejich města?

RR: Např.: Mloci pracují bez oddechu ve všech mořích a na okrajích všech pevnin, pokud trvá noc; zdá se, že jsou spokojeni a nežádají pro sebe nic, než aby měli co dělat a kde navrtat do břehů díry a chodbičky svých temných ubikací. Mají svá podmořská a podzemní města, v hloubce dvaceti až padesáti metrů; mají své přeplněné tovární čtvrti, přístavy, dopravní linky a miliónové aglomerace.

5. Karel Čapek v textu uvedl jména dvou historických osobností: Francis Drake a markýz de Sade. Vyhledejte o nich základní informace. Proč tato jména autor použil?

RR: Francis Drake – anglický mořeplavec, admirál, politik a obchodník s otroky žijící v 16. století. Markýz de Sade – byl francouzský šlechtic, autor řady zčásti pornografických, zčásti filosofických knih. Z jeho jména byl odvozen pojem sadismus. Čapek jména použil, aby výstižněji charakterizoval obě postavy.

6. Válka s Mloky je alegorické dílo. Přečtěte si definici alegorie a vysvětlete svými slovy.

RR: Např.: Je to dílo, které má skrytý význam. Má jasné paralely se soudobým světem – popisuje pomocí alegorie vzestup nacismu.

Kat a blázen

1. Proč si autoři pro tento text vybrali pohádkové motivy?

RR: Např. pohádka je tou nejlepší alegorií k dění v soudobém světě.

2. Kterým lidským chybám se vysmívají?

RR: Například ješitnosti, hlouposti, touze po moci.

3. Jaký je v textu písně použit rým?

RR: Sdružený.

4. Která historická postava se skrývá pod označením blázen diktátor?

RR: Adolf Hitler.

5. Připomeňte si, co je satira. Drama Kat a blázen má podtitul satirická fantazie. Vysvětlete proč.

RR: Satira je literární žánr, který kritizuje nedostatky ve společnosti nebo zesměšňuje záporné stránky života; Využívá komičnost, výsměch a ironii; satirický – výsměšný, posměšný, kousavý, jízlivý. Kat a blázen využívá prostředků satiry – kritizuje soudobého vládce, který v dramatu zastává roli starého vetchého krále. Fantazie – představivost, imaginace, obrazotvornost.

Zpěv úzkosti

1. Vysvětlete název básně.

RR: Název je reakcí na mnichovskou dohodu a pocity vyplývající z hrozby války.

2. Jaké pocity českého národa popisuje autor v básni?

RR: Např.: bolest, žal, úzkost, zradu, hanbu.

3. V básni vyhledejte personifikaci.

RR: Např.: verši můj pochoduj; pole naše křičí.

4. Vyhledejte v textu zvukomalebná místa.

RR: Např.: Zvoní zvoní zrady zvon zrady zvon.

5. Přečtěte verše, ve kterých zaznívá kritika Francie a Velké Británie. Proč autor oba státy kritizuje? (Napoví vám úvod k básni.)

RR: Zvoní zvoní zrady zvon zrady zvon / Čí ruce ho rozpoutaly / Francie sladká hrdý Albion / a my jsme je milovali; a následující celá sloka.; Francie a Velká Británie podepsali dohodu o odstoupení pohraničních území Československa Německu.

6. Proč autor používá slova *Zrada* a *Hanba*? Proč jsou psána s velkým písmenem?

RR: Protože Československo mělo spojeneckou dohodu s Francií, kterou Francie porušila a spolu s Velkou Británií sdělily Československu, že mu v případné válce proti Německu nepomohou a naléhaly na něj, ať raději odstoupí Německu požadovaná pohraniční území.; Aby jim dodal váhu a důraz.

7. Myslíte si, že literatura má schopnost posilovat člověka (národ)? Diskutujte.

MeDo Diskutujme ve třídě společně o otázce v zadání. Nejzajímavější myšlenky si zapišme do sešitu.

8. Vyhleďte v básni anaforu.

RR: Např. **Kolikrát** verši můj / **kolikrát** klopýtals; **kolikrát** verši můj / **kolikrát** tancovals.

UČEBNICE

str. 38

Píseň o rodné zemi

1. Jaké je hlavní téma básně? Který motiv symbolizuje českou zemi?

RR: Oslava rodné země.; Modranský džbánek, střída dalmánku.

2. Uvedte klíčová slova, která vyjadřují atmosféru básně – např. *naděje*, *pesimismus*.

RR: Např.: láska, naděje, vlastenectví, bezradnost.

3. Uvedte synonymum k archaickému slovu *střída*.

RR: Měkká část chleba.

4. V básni vyhleďte alespoň tři různá přirovnání.

RR: Přirovnání – např.: krásná **jako kvítka na modranském džbánu**; sladká **jako střída dalmánku**, chudé **jako jaro v čerstvém lomu**, těžká **jako vlastní vina**.

5. V básni najděte hyperbolu (nadsázka, záměrné přehánění).

RR: Např.: stokrát zklamán.

Uč., str. 39–46 | SVĚTOVÁ LITERATURA MEZI VÁLKAMI (20.–30. léta 20. století)

UČEBNICE

str. 39–42

Tři kamarádi

1. Jaké metody použil první řečník k přesvědčení publika. Jak jimi publikum ovlivnil?

RR: Např.: silný hlas, populistická hesla a sliby, změny poloh hlasu, dramatické pauzy, humor.; Obecenstvo bouřlivě tleskalo a souhlasilo s ním, představovalo si lepší budoucnost.

2. Vysvětlete, co je *fanatismus*? Proč je nebezpečný?

RR: Fanatismus – slepá vášnivá zaujatost, nekompromisní a krajně jednostranný postoj nebo jednání člověka, který nějaké téma, myšlenku nebo věc pokládá za tak cennou – případně tak ohroženou – že námitky či odpor proti ní vyvolávají jeho zuřivost. Nebezpečí je ve ztrátě soudného, objektivního a racionálního chování a myšlení. Může hrozit i agresivní jednání.

3. Vysvětlete myšlenku z textu, která vystihuje 30. léta 20. století v Německu – dobu nástupu nacismu: „*Lidé nechtějí politiku. Chtějí náhražku za náboženství. Chtějí zase v něco věřit. V co, to je jim jedno.*“

RR: Např.: člověk, který je zoufalý, potřebuje snadné a rychlé řešení. Něco, k čemu je možno se upnout, moc o tom nepřemýšlet a věřit, že to pro něj bude prospěšné.

4. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Lidé reagovali lépe na řečníka, který prokládal svoji řeč důkazy, než na toho, který jen sliboval nereálné.

RR: Ne.

b) Gottfried byl odpůrcem veškerého násilí.

RR: Ne.

c) Lenz byl zraněn.

RR: Ano.

5. Jsou tři kamarádi z uvedeného románu opravdovými přáteli? Svoje tvrzení odůvodněte.

RR: Ano. Znají se dlouho, pracují spolu v autodilně, navzájem si pomáhají.

UČEBNICE

str. 43–46

Velký Gatsby

1. Román je psán stylem zvaným *ich-forma*. Pomocí textu tento pojem vysvětlete.

RR: Ich-forma je způsob vypravování příběhu – vypravěč používá první osobu jednotného čísla; ich – z němčiny „já“. Např.: „Nazdar!“ **zařval jsem a vykročil jsem k ní**.

2. Kdo je hostitelem na večírku? Kdy a za jakých okolností se s ním vypravěč setkal? Jak se vypravěč na večírku cítil a proč?

RR: Člověk, kterému se říká Velký Gatsby; Vypravěč se po neúspěšném hledání Gatsbyho na večírku dal do řeči s „neznámý“ mužem, se kterým seděl u stolu a který mu sdělil, že má pocit, že ho zná z války u Třetí divize. Ukázalo se, že tento muž je současně Gatsby; Vypravěč se na večírku zprvu necítil moc dobře, znal tam patrně jen dívku Jordan a dlouho nepotkal nikoho, s kým by si měl co říct, byl si celkově nejistý v tamní společnosti. Změnilo se to a začal se bavit, až když se u jednoho stolku pustil do řeči s mužem, o němž se ukázalo, že je Gatsby.

3. Je Gatsbyho minulost neznámá a tajemná? Doložte částí textu.

RR: Ano; „Gatsby. Někdo mi řekl –“ Obě dívky a Jordan se k sobě důvěrně nahnuly. „Někdo mi řekl, že prý snad kdysi někoho zabil.“ ... „Myslím, že to zrovna ne,“ usoudila Lucille skepticky. „To spíš, že za války dělal špióna pro Němce.“ Jeden z mužů souhlasně přikývl. „Slyšel jsem to od člověka, který o něm věděl všechno, vyrostl s ním v Německu,“ ujišťoval nás rozhodně.

4. Kdo je snob a co je snobismus? Vysvětlete a zamyslete se nad tím, zda se snobismus projevuje ve společnosti popsané v textu. Jak se projevuje současný snobismus u nás?

RR: Snob je povrchní, často nevzdělaný, ale majetný obdivovatel všeho módního, často umění, a přisuzuje příliš velkou váhu majetku, společenskému postavení a aktuálním trendům.; Snobismus je to, co snob dělá, aby dosáhl výše popsaného.

MeDo Přečtěme si pozorně ukázkou a společně diskutujme o tom, zda jsou v ní uvedeny nějaké znaky snobismu. Zkusme společně vymyslet co nejvíce příkladů snobismu v současném světě (např.: celebrity, bohatí lidé z časopisů). Příklad ukázky: ... „Knihy?“ Přikývl. „Naprosto pravé – mají stránky a všechno. Myslil jsem, že to bude pěkná trvanlivá lepenka. Ale jsou vážně naprosto pravé. Stránky a – koukejte! Počkejte, ukáží vám to.“ Předpokládaje, že budeme skeptičtí, vyřítil se ke knihovně a vrátil se s prvním svazkem Stoddardových přednášek. „Vidíte,“ zvolal vítězoslavně. „Je to zaručeně pravá tiskovina. To mě převezo. Ten chlap je hotový Belasco. To je trumf. Takováhle důkladnost! Takovýhle realismus! A přitom věděl, kde přestat – stránky nerozřezal. Ale co chcete? Co čekáte?“

5. Která historická událost se stala v roce 1918?

RR: Např.: Skončila první světová válka.

Uč., str. 47–53 | ČESKÁ LITERATURA ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY (1939–1945)

UČEBNICE

str. 47

Z deníku

1. Pro který národ platily za 2. světové války uvedené zákazy?

RR: Pro Židy.

2. Která omezení z Ortenova deníku vám připadají nejvíce absurdní a proč?

MeDo Vyberme si omezení, které nám připadá nejabsurdnější, a vysvětleme třídě proč. Mají všichni stejný názor? Své názory porovnejte.

UČEBNICE

str. 48

Vítr

1. Za jakých okolností (v jakém prostředí) Josef Čapek tuto báseň napsal?

RR: V koncentračním táboře.

2. Co zosobňuje pro autora vítr?

RR: Např.: na jedné straně přírodní sílu, která dovede člověka potrápít, ale také mu přinášet naději na změnu.

3. Ve druhé sloce mluví autor o krutosti větru – vůči komu je vítr podle něho krutý?

RR: Vůči bezbranným vězňům v táboře.

4. Najděte v textu metaforu.

RR: Např.: duše – ptáče.

5. Z jakého důvodu autor v poslední sloce vybízí vítr, aby dul?

RR: Aby smetl ze světa všechno zlé.

6. Báseň je psána volným veršem. Pomocí uvedené definice vysvětlete.

RR: Volný verš – verš, který nemá pevnou stavbu, nevyužívá pravidla typická pro poezii, jako je stejný počet slabik ve verších nebo uspořádání přízvuků. Např.: Hned první čtyři verše neobsahují žádný rým, počet slabik ve verších je různý (8, 9, 10, 12) i uspořádání přízvuků je různé.

Cirkus Humberto

1. Co jste se dozvěděli o postavě jménem Karas? Charakterizujte stručně tohoto muže.

RR: Např.: Je to český řemeslník – zedník z Horní Sněžné, který se snaží získat práci u cirkusu; zručný, šikovný, pracovitý, dobrého srdce, osamělý.

2. Co je podle Kerholce pro práci v cirkusu nejdůležitější?

RR: Mít svoji práci rád, dělat vše, co je zrovna potřeba, a respektovat druhé.

3. Odkud věděl Antonín Karas, jak vést správně koně?

RR: V Budějovicích v dětství vídal na výročních trzích, jak se předvádějí koně.

4. Najděte v textu doklady autorova vlastenectví.

RR: Např.: Berwitzovi jsou hodní lidé, přísní na práci a na pořádek, toť se ví, ale tomu vy přece vyhovíte, vždyť jste krajan, vždyť jste Čech. Božíčku, co jsem já znala Čechů, se všemi bylo dobré vyjítí. (...); Karas už pochopil, že těmto lidem být Čech znamená všechno dovést.

5. Co znamená pro cirkusáky „být Čech“? Co všechno si s touto národností spojují?

RR: Znamená to být šikovný a pracovitý.; Např.: umí vodit koně, je zručný řemeslník, dobrý muzikant, dobře se s ním vychází.

6. Doložte, jakou životní filozofii lidé u cirkusu vyznávali.

RR: Být jedna velká rodina: „Protože my jsme tu taková parta, od direktora až po koňáka, všichni na sebe odkázaní, rozumíš, jeden na druhého, všechno to musí hrát a klapat. Ale pak je to, chlapče, radost.“

7. Víte, co jsou vepřovice? Pokud ne, vyhledejte význam tohoto slova na internetu.

RR: Jsou to cihly z nepálené hlíny, někdy se tak označují stavby z tohoto materiálu.

Bylo nás pět

1. Co je hlavním tématem románu *Bylo nás pět*? Kdo je vypravěčem děje?

RR: Život a dobrodružství party pěti kluků na malém městečku.; Jeden z nich – Petr Bajza.

2. Najděte v textu přehnaně spisovné výrazy.

RR: Např.: jakož i, jelikož, odvětil, pročež.

3. Připomeňte si, co je *archaismus*. Vyhledejte příklady, slova nahradte synonymy.

RR: Slovo zastaralé.; Např. se bude produkovati – bude se předvádět; kvelb – obchod, krám; dával počestnost – zdravil.

4. Všimněte si, jak láká cirkus diváky na své představení. Uspěl by dnes? Diskutujte.

MeDo Zkusme se zamyslet nad tím, jestli je dnes cirkus ještě stále tak atraktivní záležitost jako dříve a jakými prostředky nás láká na svá představení. Představme si, že máme cirkus, vymysleme mu jméno a reklamu na jeho představení. Srovnajme reklamu tehdejší a současnou.

5. Co dělá Petr pro to, aby mohl do cirkusu? Myslíte, že se mu podaří tatínka obměkčit?

RR: Chová se přehnaně slušně, snaží se pomáhat a neodmlouvat.

MeDo Přečtěme si knížku, abychom věděli, jak jeho snažení dopadne, jestli Petr do cirkusu půjde. Poté si zkusme celou příhodu ještě jednou převyprávět.

Čekej na mne

1. Co je hlavním tématem básně?

RR: Např.: naděje vojáka, že na něj doma někdo čeká a že se za ním vrátí; touha po domově a lásce.

2. Kdo je podle vás mluvčím básně? Kde se nachází a komu je báseň adresována?

RR: Voják.; Nachází se pravděpodobně na bitevním poli. Báseň je adresována jeho ženě, přítelkyni, milence, dívce.

3. Proč je čekání pro mluvčího tolik důležité?

RR: Např.: Dává mu to naději, že přežije válku.

4. Vyznívá tato báseň spíše pesimisticky, nebo optimisticky? Odpověď zdůvodněte.

MeDo Zamysleme se nejprve každý sám nad tím, jestli na vás působí báseň spíše pesimisticky, nebo optimisticky. Své názory sdělíme třídě a zdůvodníme. Uvidíme, který pocit převládá.

Setkání s liškou

1. Několika větami shrňte obsah ukázky.

RR: Malý princ se setkává s liškou, která mu vysvětluje, co znamená ochočit a připoutat si někoho k sobě.

2. Pojmenujte několik vlastností Malého prince.

RR: Např.: důvěřivý, přemýšlivý, tichý, skromný, přátelský.

3. Co myslela liška výrazem *ochočit si někoho*? Pokuste se ho nahradit jiným.

RR: Vytvořit si s někým citové pouto.; Například spřátelit se.

4. Co je řád a proč je důležitý?

RR: Řád – to, co odlišuje jeden den od druhého, jednu hodinu od druhé. Lze si pomoci řádu např. udělat prázdniny.

5. Jak se změnil vztah Malého prince k růži? Proč je jeho růže výjimečná?

RR: Pochopil, že je výjimečná, že si ji ochočil a ona jeho. Protože spolu mají citový vztah.

6. Liška říká, že řeč je pramenem nedorozumění. Souhlasíte s ní?

MeDo Zamysleme se nad touto otázkou nejprve každý zvlášť a zapišme si do sešitů, co si o tom myslíme. Následně své názory prodiskutujeme s celou třídou.

7. Vysvětlete poslední větu lišky: „Tady je to mé tajemství, úplně prostinké: správně vidíme jen srdcem. Co je důležité, je očím neviditelné.“ Uveďte příklady z běžného života, kdy platí tento výrok.

RR: Pojdme si společně říci své názory na to, co tento výrok znamená. Poté si vezmeme sešit a napíšme krátký příběh ze života, na kterém se smysl tohoto citátu ukáže.

Prosba o všední den

1. Koho autor v textu oslovuje? (Napoví vám první verš.)

RR: Oslovuje Boha.

2. Jak chápete verš *nauč mě umění malých kroků*? Diskutujte.

MeDo Zamysleme se nad touto otázkou nejprve každý zvlášť a zapišme si do sešitů, co si o tom myslíme. Následně své názory prodiskutujeme s celou třídou. Např.: Pokud člověk dostane nějaký úkol, je důležité stanovit si postup, rozložit si ho na dílčí kroky, které postupně bude zvládat; úkol se nebude zdát tak náročným. Podobné je to vlastně s celým životem.

3. Myslíte si, že autor chce žít přítomností? Najděte v textu odpověď.

RR: Ano.; Dovol mi přesvědčit se o tom, / že snít o minulosti či budoucnosti mi nepomůže. / Pomoz mi co nej-
lépe zvládnout to, co je nejbližší, / pomoz mi pokládat právě prožívanou hodinu za nejdůležitější.

4. Text lze považovat za modlitbu. Vysvětlete pojem modlitba. Můžete využít internet.

RR: Např.: Báseň má podobnou strukturu jako modlitba, tedy i Otčenáš. Obrací se k Bohu s prosbami o pomoc a ochranu, stejně jako modlitby.

Egyptán Sinuhet

1. Co je *Dům života*?

RR: Byla to nemocnice a lékařská škola zároveň, dal by se přirovnat k současným fakultním nemocnicím.

2. Co by měl podle Sinuheta znát a umět správný lékař?

RR: Například by měl znát dokonale anatomii a umět pracovat s lékařskými nástroji, musí být dobrý diagnostik a umět správně podat léky tišící či vyvolávající bolest, umět odrodit dítě, v nemocném vzbuzovat důvěru.

3. Jak pomohla při studiu lékařského umění Sinuhetovi skutečnost, že jeho otec byl také lékařem?

RR: Měl od svého otce již určité základy.

4. Jaké je Sinuhetovo mínění o vztahu lékaře ke smrti?

RR: Lékař by se smrti neměl obávat, smrt je chorému často milosrdným přítelem.

5. Co považoval Sinuhet za své probuzení? Jak se od něj v tomto směru lišil jeho učitel?

RR: To, že se začal ptát, proč se konkrétní věci dějí. Učitel se neptal, nezkoumal, řekl jen, že „tak je psáno“.

6. Co je podle Sinuheta klíčové slovo všeho vědění? Zdůvodněte, proč tomu tak je.

RR: Proč? Pochybujeme, to nás nutí „věci“ zkoumat atd.; tím se posunujeme ve vědění kupředu.

7. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) V Domě života léčili královští lékaři i nejchudší Egyptany. RR: Ano.

b) Sinuhet dokázal odhadnout, zda žena čeká děvče, nebo chlapce. RR: Ne.

c) Sinuhet psal lékařské předpisy a opatroval je vlastní pečeti. RR: Ano.

Atentát na Reinharda Heydricha

1. Co se v textu dozvídáme o Reinhardu Heydrichovi?

RR: Je protektor, je mu třicet osm let, stojí na vrcholu moci, lidé trnou při vyslovení jeho jména.

2. Jak se jmenovali dva hlavní pachatelé atentátu na Heydricha?

RR: Jozef Gabčík a Jan Kubiš.

3. V čem se liší první a druhá část ukázky? Jak se změnil úhel pohledu?

RR: První část je líčena z pohledu Heydricha, druhá z pohledu atentátníků. Odpovídá tomu i vyjadřování pocitů, v první části jsou pocity Heydricha, ve druhé atentátníků.

4. Jaké byly okamžité následky atentátu pro obyvatele protektorátu Čechy a Morava?

RR: Vyvraždění obce Lidice a 14 dní na to obce Ležáky.

5. Zopakujte si, co je to literatura faktu (viz s. 12). Patří daná ukázka k tomuto žánru?

RR: (Literatura faktu stojí na pomezí umělecké a věcné literatury. Zaměřuje se na zpracování dějinných i soudobých událostí nebo vědeckých materiálů. V rámci literatury faktu rozlišujeme různé literární žánry, např.: deníky, autobiografie, biografie.) Ano, patří.

Vyšší princip

1. Které části textu na vás emočně nejvíce zapůsobily? Čím jsou pro vás silné?

MeDo Pozorně si přečteme ukázku a vybereme pasáž, která na nás nejvíce působí. Diskutujme o tom, proč je pro nás silná.

2. Pokuste se charakterizovat třídního profesora septimy. Jak se mění jeho vystupování v průběhu povídky?

RR: Např.: Zpočátku introvert, důvěřivý až naivní stařík, velmi zásadový (morálně bezúhonný) člověk; později se v něm probudí odvaha a síla, dokáže se vzepřít systému (viz poslední věta textové ukázky).

3. Jaký byl další osud tří chlapců po zatčení gestapem?

RR: Byli popraveni.

4. Vysvětlete poslední větu textu. Odhadněte, jaký mohl být další osud profesora přezdívaného Vyšší princip.

RR: Zavraždění tyrana, kvůli kterému trpí i celé národy a jsou vražděni lidé, není zločin; jeho zavraždění je omluvitelné, protože tyran sám je zločinec a jeho vraždou se mu zabrání páchat dál zločiny.

5. Co byla heydrichiáda? Na základě textové ukázky a znalostí historie popište atmosféru ve společnosti během heydrichiády.

RR: Název pro těžké období plné bezpráví a masového vraždění prováděné německými okupanty během druhé světové války na území protektorátu Čechy a Morava jako pomsta za úspěšný atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha (doba, po kterou trvalo stanné právo: 27.5–3. 7. 1942).; Byla to doba strachu o život, napětí z hrůzy kolem, nejistoty, úzkosti, zoufalství.

6. Určete literární žánr uvedeného textu. Na textu doložte hlavní znaky tohoto žánru.

RR: Povídka. Rozsahem krátká, kratší než novela, soustředěna na jednu dějovou linii, většinou omezena kratším časovým obdobím (zde zahrnuje necelé dva dny), hlavní postavy se téměř povahově nemění, pouze má-li to nějaký zásadní význam pro děj, končí pointou.

Romeo, Julie a tma

1. Krátce shrňte děj ukázky.

RR: Hlavní dva hrdinové se potkávají na lavičce v parku, seznamují se a zjišťují, kdo vlastně jsou a co právě prožívají.

2. Z čeho lze usoudit, že hlavní hrdinka Ester je Židovka?

RR: Dostala předvolání do transportu, Ester je jméno židovského původu.

3. Z jakého důvodu se Ester obává cesty do Terezína? Najděte v textu.

RR: „Já vlastně ani nevím, proč jsem tam nešla,“ šeptala mezi vzlyky. „Nevím... Já se bojím, že už tam nejsou... Proč mi tedy nepiší! Kam je odvezli? Slyšela jsem... ale ne, dost o tom... já přece nejsem zvíře, které nacpou do vagónu a odvezou je, kam oni chtějí... nikomu jsem nic neudělala...“

4. Je Pavel statečný? Podle čeho tak soudíte?

RR: Ano. Rozhodne se Ester pomoci a schovat ji u sebe.

5. Co znamená slovo *árijec*?

RR: Příslušník nadřazené rasy (či „vyšší rasy“), mající jak zvláštní atributy (např. fyzickou krásu), tak lepší schopnosti v myšlení, kreativité; nadčlověk. (Teorie o árijské nadřazenosti byla jednou z hlavních politicko-propagandistických idejí nacistického Německa.)

6. Ke kterému dílu odkazuje název novely? Proč Otčenášek odkazuje právě na toto dílo?

RR: Odkazuje na tragédii Romeo a Julie od Williama Shakespeara.; V obou dílech prožívají hlavní hrdinové nešťastnou láskou, která končí tragicky.

7. Co je v názvu novely myšleno tmou? Diskutujte.

MeDo Zamysleme se nad tím, jaké významy a symboly v sobě v souvislosti s textem může skrývat právě zmíněná tma. Diskutujte. Např.: tmou se rozumí doba nacistické okupace.

UČEBNICE

str. 70–71

Vajíčko

1. Proč student volal panu Kohoutkovi? Jak pan Kohoutek na telefonáty reagoval?

RR: Byl to od něj žertík, chtěl pana Kohoutka pozlobit. Pan Kohoutek byl vždy velmi přívětivý a nikdy se nerozzlobil.

2. Několika větami charakterizujte studenta zvaného Pokštefl a pana Kohoutka.

RR: Např.: Pokštefl – rozverný mladík, vtipný, užívá si života, lehkovážný, zlomyslný. Pan Kohoutek – mírný, tichý starší pán, klidný, hodný, dobrý, se smyslem pro humor.

3. Co se dělo s mladíkem v době, kdy panu Kohoutkovi netelefonoval?

RR: Byl v koncentračním táboře.

Uč., str. 72–73 | ZA ČASŮ TOTALITY (Politické procesy v 50. letech 20. století)

UČEBNICE

str. 72–73

Z pankrácké cely smrti

1. Zopakujte si, kdo byla Milada Horáková. Ke komu se v dopise hlavně obrací? Je v tomto dopise více političkou, nebo matkou a manželkou?

RR: Milada Horáková – česká právnička, politička, bojovnice za práva žen, oběť justiční vraždy během komunistických politických procesů v 50. letech 20. století za vykonstruované spiknutí a velezradu a jediná žena popravená v rámci těchto soudních řízení. Kvůli své neústupnosti během soudu se stala symbolem odporu proti totalitě vládnoucí komunistické strany.; Dopis píše svým „nejmilejším“, konkrétně oslovuje sestru Věru, myslí na její děti (jedno ještě nenarozené), dceru Janu, otce Josefa (Pepička), bábinku, další příbuzné ze Sadské (Věru, Aničku, Boženku) a svého muže.; V tomto dopise je více matkou a manželkou, což dokazují její slova plná lásky ke svým nejbližším.

2. V dopise Milada Horáková nabádá členy rodiny, aby drželi pospolu. Přečtete větu, ze které je to patrné.

RR: Držte se jeden s druhým a opírejte se navzájem!

3. Jak na vás působí autorka dopisu? Jaké vlastnosti podle měla? S jakými pocity odchází z tohoto světa?

RR: Např.: Inteligentní, vzdělaná, milující, starostlivá.; Vlastnosti (kromě řečného): statečnost, smířenost se smrtí, obětavost, láskyplnost.; Pocity, se kterými odchází z tohoto světa, jsou dobře vystiženy např. v poslední části dopisu: „Jdu s hlavou vztyčenou – musí se umět i prohrát. To není hanba. I nepřítel nepozbyde úcty, je-li pravdivý a čestný. V boji se padá, a co jiného je život než boj.“ – Svůj boj sice osobně prohrála, ale neztratila při něm smysl pro pravdu a čest, odchází hrdě.

4. Která myšlenka v textu vás nejvíce zaujala?

MeDo Zamysleme se nad tím, která myšlenka na nás nejvíce zapůsobila. Diskutujeme o svých názorech.

5. Vysvětlete, co byly komunisty vykonstruované procesy v 50. letech 20. století.

RR: Jednalo se o vymyšlená obvinění vznesená proti lidem nějakým způsobem nepohodlným komunistickému režimu. Obviněný se po krutém mučení a psychickém nátlaku (trvajících i dlouhé měsíce) měl přiznat k obviněním. Pak probíhal soudní proces, který se odehrával podle předem připraveného scénáře jako divadelní hra. Obžalovaný i ostatní odříkávali předem naučený text, rozsudky byly předem připraveny.

MeDo Rozdělíme se ve třídy do skupin a pokusíme se zjistit co nejvíce informací o politických procesech. Je-li v našem okolí nějaký pamětník té doby, udělejme s ním rozhovor. Vše následně zpracujeme jako referát. Referáty si mezi sebou porovnáme.

Bratříčku, zavírej vrátka**1. Které události se píseň týká? Zamyslete se nad atmosférou textu.**

RR: Počátku okupace naší republiky vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968.

MeDo Zamysleme se nad tím, jak na nás text působí a své myšlenky sděleme zbytku třídy. Např.: Strach z toho, co bude, zoufalství, zlost.

2. Vyhledejte metafory a vysvětlete je. Kdo je myšlen beránkem a kdo vlkem?

RR: Např.: hranaté maringotky – tanky; tato **noc** nebude krátká – období totality; beránek – oběť, v tomto případě náš stát, vlk – okupanti, především sovětští.

3. Jaký druh rýmu je v písni použit?

RR: Střídavý.

4. Najděte v textu odkaz na emigraci.

RR: Např.: Nesmíš mi vyčítat, / jestliže nedojdeme; budeme klopytat, / zpátky už nemůžeme.

Provedení zkoušek FO u Sedmého tankového praporu**1. Charakterizujte dvěma větami poručíka Prouzu.**

RR: Např.: Neměl moc velkou autoritu, snažil se být přátelský, působil jako pedagog.

2. Co bylo účelem návštěvy poručíka Prouzy na ubikaci vojáků?

RR: Chtěl zjistit, jak je to u roty s plněním Fučíkova odznaku a proč se nikdo nechce dostavit ke zkoušce.

3. Jak se staví vojáci k nabídce poručíka Prouzy jít na zkoušku FO?

RR: Velmi rozpačitě, zdráhají se přihlásit.

4. Pochopili jste z ukázky, co je to FO? Pokud ne, vysvětlete si společně.

RR: Fučíkův odznak – ocenění vydávané členům Fučíkova klubu a čtenářského kroužku při místní organizaci ČSM, kteří v rámci čtenářské kampaně přečetli předem určený výběr knih a shlédli několik filmů, které je měly ideově zocelit, pomoci jim získat správný světonázor a upevnit kladný vztah k socialismu. Kampaň byla spuštěna už roku 1949 na základě rozhodnutí ÚV ČSM (Ústřední výbor Československého svazu mládeže). Znalosti členů byly ověřovány při pohovoru, který byl zakončen písní. Poté se komise usnesla, kdo bude navržen ÚV ČSM k vyznamenání Fučíkovým odznakem. Cílem této kampaně byla převýchova československé mládeže dle závazného vzoru Julia Fučíka.

5. Vysvětlete obrazné vyjádření rozhlédl se po sfingách.

RR: Rozhlédl se po obličejích, které se tvářily nezúčastněně, nebyly na nich vidět žádné emoce, vypadaly tedy jako socha sfingy v Egyptě.

6. V textu je zmíněno, že řidič Frištenský dělal čest svému jménu lámáním řadicí páky tanku.

Na kterého slavného nositele tohoto jména je tím odkazováno?

RR: Na zápasníka v řeckořímském zápase Gustava Frištenského (1879–1957).

7. V čem byla podle vás povinná vojenská služba prospěšná / zbytečná?

MeDo Zkusme se zamyslet společně nad klady a zápory povinné vojenské služby a napsat si nápady na tabuli. V čem se shodneme?

Nesnesitelná lehkost bytí**1. Na základě ukázky popište atmosféru srpna roku 1968.**

RR: Např.: Atmosféra strachu, nenávisti, nejistoty.

2. Zamyslete se nad tím, co vše obnáší emigrace. Ve dvojicích sepište své postřehy.

MeDo Zamysleme se nad tím, co vše přináší emigrace. Ve dvojicích potom vše sepišme a společně ve třídě prodiskutujeme. Známe-li někoho, kdo má s emigrací zkušenosti, můžeme ho využít k debatě ve škole.

3. Co znamená slovo kompromis? Znovu si přečtete poslední odstavec a řekněte, co pro naši zemi znamenal „kompromis“ uzavřený roku 1968 se Sovětským svazem.

RR: Kompromis – způsob řešení sporů, kdy se dojde k takovému výsledku, který jsou schopny akceptovat obě strany, většinou za cenu větších či menších ústupků.; Skloníme se před dobyvatelem a zamezíme tak deportacím na Sibiř a popravám. Budeme poníženi.

Náměšť

1. V textu písně určete druh rýmu.

RR: Přerývaný.

2. Co jsou podle autora důležité věci v životě? Souhlasíte s ním? Diskutujte.

RR: Např.: Usměvavé tváře, pevná víra, láska, pravdomluvnost, svoboda.

MeDo Zamysleme se nad tím, co je pro nás důležité. Diskutujme o tom, co je v textu písně. Souhlasíme s tím, že jsou to nejdůležitější věci v životě?

3. Pokuste se vysvětlit, jak píseň na lidi působila v kontextu doby. Z jakého důvodu mohla tehdejšímu režimu vadit?

RR: Např.: Píseň dávala lidem naději, že ještě není tak zle, působila optimisticky. Vypadalo to, že jsou důležitější věci než komunistická strana apod., a komunisté sami tyto hodnoty příliš nectili.

4. V textu se často vyskytují všechny tři stupně přídavných jmen. Vyhledejte je a řekněte, čeho je jejich použitím dosaženo.

RR: Např.: Krásný, krásnější, nejkrásnější; pevný, pevnější, nejpevnější; mocná, mocnější, nejmocnější – gradace textu; zesiluje se tak význam slov.

Tráva

1. Jaké vlastnosti má podle básně tráva?

RR: Např.: Tráva je zelená, tesklivá, žije z mála (ze země a deště), svobodná, silná, mladá, krásná, vonná.

2. Tráva je pro básníka symbolem nezlomnosti a odolnosti. Doložte toto tvrzení konkrétními verši.

RR: Svobodná, silná...; a roste třeba na střechách, / však roste!

3. Vlastními slovy vyjádřete, co chtěl básník na symbolu trávy ukázat.

RR: Např.: Sílu, svobodu, nezdolnost, odolnost, naději i „obyčejné trávy“.

4. Část básně se naučte zpaměti.

MeDo Část básně se naučme zpaměti.

Nejdražší ve střední Evropě

1. Jak na vás působí postava tatínka? Charakterizujte ho.

RR: Např.: Tatínek byl vynikající obchodník i rybář, měl dar výřečnosti, charisma, šarm, byl zbrklý, důvěřivý a trochu naivní, snílek, tvrdohlavý, šprýmař.

2. Z jakého období autorova života je uvedená povídka?

RR: Z dětství.

3. Uvědomte si, v jaké době text vznikl. Proč autor zvolil jako téma právě vzpomínky?

RR: V 70. letech 20. století, v období normalizace. Dětství byla doba idylická, nekonfliktní a šťastná.

4. Víte, na co maminka naráží použitím obratu *tvůj soukmenovec Rothschild*?

RR: Rothschild byl velmi bohatý bankéř židovského původu. Maminka ironicky přirovnává tatínka – též Žida, který zdaleka tolik peněz nemá, ale rád je ve velkém utrácel, jako by jich měl nazbyt –, k Rothschildovi.

5. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu.

a) Maminka byla tatínkovi vždy oporou, i když s ním někdy nesouhlasila.

RR: Ano.

b) Maminka sdílela tatínkovu vášeň pro ryby.

RR: Ne.

c) Pan Václavík si naivně myslel, že mu falešný prodej prázdného rybníka u tatínka projde bez odvety.

RR: Ano.

Strýc Pepin

1. Jak vnímá Francin návštěvu svého bratra? Jak vnímá návštěvu jeho žena?

RR: Francin je z Pepinovy návštěvy nešťastný. Jeho ženu švagrova návštěva naopak těší, je pro ni vítaným rozptýlením.

2. Jaké bylo povolání strýce Pepina? Jaké jsou charakterové rozdíly mezi oběma bratry?

RR: Švec.; Francin je tichý, střídavý, spořádaný, mírumilovný člověk, milující v životě řád a pořádek; Pepin je jeho pravý opak, např.: hlučný, upovídaný, společenský.

3. Vyhledejte pasáž, která vás zaujala pro svůj humor, a pokuste se vysvětlit proč.

MeDo Vyhledejte pasáž, která vás nejvíce zaujala a vysvětlete proč.

4. Všimněte si jazyka a slohu, který autor v textu používá. Najděte v textu nářeční a slangové výrazy.

RR: Např.: rajtky, tachonýr, bochte, šporhert, nechajó, maróda.

Uč., str. 89–97 | Z ČESKÉ DIVADELNÍ SCÉNY 2. poloviny 20. století

UČEBNICE

str. 89

Komik Jiří Šlitr

1. Jak se jmenovali dva autoři písní a divadelníci, kteří stáli u zrodu divadla Semafor?

RR: Jiří Suchý a Jiří Šlitr.

2. Co se dozvídáme o herectví Jiřího Šlitra? V čem spočívala jeho komika?

RR: Byl velmi špatným hercem. Neměl žádnou hereckou přípravu. Z toho právě udělal Jiří Suchý jeho přednost. To, jak se choval nepřírozeně, bylo velmi komické.

UČEBNICE

str. 90–91

Polednice

1. Porovnejte obě básně. Odehrávají se ve stejné době? Vystupují v nich stejné postavy?

RR: Neodehrávají se ve stejné době. Ano, postavy jsou stejné.

2. Určete druh rýmu v obou básních.

RR: Střídavý.

3. Text Jiřího Suchého je parodií na baladu *Polednice* Karla Jaromíra Erbena. Přečtěte si charakteristiku tohoto literárního postupu a pak vysvětlete vlastními slovy.

RR: Parodie – obměna obsahu uměleckého díla do směšné podoby. Přenesení do jiné doby, ve které se např.: užívají jiné věci, děti si hrají s něčím jiným, jinak se projevují, jinak zlobí, lidé užívají jiné výrazy, slovní obraty, použití jazykových hříček.

UČEBNICE

str. 92–93

Archimédův zákon

1. Přečtěte část textu, která vám připadá humorná.

MeDo Najdeme část textu, u které jsme se nejvíce bavili, a seznáme s ní spolužáky. Zjistíme, jestli jsme se shodli, nebo ne.

2. Charakterizujte, na čem je založen humor Miloslava Šimka a Jiřího Grossmanna.

RR: Je to intelektuální a slovní humor.

3. Jmenujte další autorské dvojice, které znáte, popř. je vyhledejte na internetu.

RR: Např.: Jiří Voskovec a Jan Werich, Jiří Suchý a Jiří Šlitr, Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak.

4. Za pomoci textu vysvětlete, kdo byl Archimédes.

RR: Byl to starořecký matematik, fyzik a filozof.

5. Připomeňte si z fyziky Archimédův zákon. Porovnejte ho s refrémem písně.

RR: Skutečný Archimédův zákon zní: Těleso ponořené do tekutiny, která je v klidu, je nadlehčováno silou rovnající se tíze tekutiny stejného objemu, jako je ponořená část tělesa.

UČEBNICE

str. 94–97

Blaník

1. Vysvětlete, v čem spočívá pověst o blanických rytířích.

RR: Je to slavné vojsko, které odpočívá v hoře Blaník. Pověst praví, že toto vojsko čeká, až bude národu nej-hůře, a pak nám vyjede na pomoc.

2. Vysvětlete si, co je slovní hříčka. V textu najděte příklad (viz např. na s. 95 dialog Smyla a Hynka).

RR: Slovní hříčka – ozvláštnění textu vybudované na zvukové podobnosti slov nebo na obnovení původního významu, který se významovým posunem slova setřel za účelem humorného efektu; např. těžké slovo – olovo.

3. Z jakého důvodu zpracoval Cimrman blanické téma jako loutkovou hru?

RR: Bylo to v jeho době nejrozšířenější masmédiium.

4. Co je v přednášce označováno jako hlavní masmédiium?

RR: Loutkové divadlo.

5. Povězte, co víte o bitvě u Lipan. Kdo je Veverka z Bítýšky a proč se ocitl ve vězení?

RR: Bitva u Lipan se odehrála v roce 1434 (přibližně jeden kilometr jižně od středočeské vesnice Lipany).

Vojsko umírněných husitů a katolíků (panské jednoty) zde drtivě porazilo polní vojska husitů. V průběhu bojových operací zahynul i Prokop Holý, nejvlivnější husitský vojevůdce, na jehož vůli před rokem 1434 do značné míry závisel osud revolučních Čech.; Veverka z Bítýšky je velitelem lipanské druhé jízdy. Ve vězení je za neustálou kritiku velitelského sboru a opakované bezdůvodné vyjetí z hory Blaník.

Uč., str. 98–108 | ČESKÁ LITERATURA PO PÁDU TOTALITY (90. léta 20. století)

UČEBNICE

str. 98–100

Báječná léta pod psa

Rozdělte se do dvojic. Odpovězte stručně písemně na uvedené otázky.

MeDo Nejprve si důkladně přečtete ukázkou a pak vypracujete ve dvojicích odpovědi na následující otázky.

1. Odkud a kam se stěhovala Kvidova rodina? Z jakého důvodu se musela přestěhovat?

RR: Z Prahy do Sázavy. Otec dal výpověď v práci, aby odešel sám, dřív než bude vyhozen. Z data 21. září 1968 se dá usoudit, že nesouhlasil s režimem.

2. Připadá vám Kvido jako běžný chlapec z mateřské školy? Odpověď odůvodněte.

MeDo Zkusme se nejprve zamyslet nad tím, jak by se měl chovat a vyjadřovat chlapec Kvidova věku. Následně porovnejme svoje názory s ukázkou.

RR: Ne.; Vyjadřuje se jako vzdělaný dospělý člověk, dále např. již umí číst (čte si knížku o spisovatelích).

3. Pomocí prvního odstavce vysvětlíte, co znamená ustálené rčení *Jobova zvěst*.

RR: Jobova zvěst – označuje zprávu o nepříjemné nebo tragické události, špatnou zprávu obecně. Původně vychází z biblického příběhu o Jobovi.

4. Jaký prostředek používá autor k dosažení humoru?

RR: Např. kontrast mezi Kvidovým věkem a mluvou, kterou hovoří.

5. Proč otec vyřezává ozdobné hole? Co myslí pojmem *psychohygienické vlastnosti*?

RR: Např. aby přišel na jiné myšlenky, kvůli relaxu. Psychohygiena, tedy duševní hygiena – nauka o tom, jak si chránit a upevňovat duševní zdraví a zvyšovat si duševní kondici.

UČEBNICE

str. 101–103

Jak jsem nedostala slepák

1. Pomocí textu řekněte, kdo je Kačenka. Jaké je její povolání? Jaké je asi její mínění o komunistech? Na základě které věty se tak domníváte?

RR: Kačenka je Helenčina maminka. Je to divadelní herečka. S komunistickým režimem zásadně nesouhlasí.; Lampionovej průvod se dělá kvůli Velký říjnový socialistický revoluci a tu voni neslavěj.

2. Najděte části textu, které vás nejvíc pobavily. Jakými prostředky dosáhla autorka tohoto účinku na čtenáře?

MeDo Nejprve si pozorně přečtete ukázkou a označte si pasáž, která vás nejvíce pobavila. Zamysleme se nad tím, jakým jazykem hovoří Helenka Součková a jaké prostředky použila autorka, aby dosáhla humorného efektu. Svoje názory porovnejme a prodiskutujeme se zbytkem třídy.

RR: Helenka mluví o své mamince, jako by to byla její kamarádka – hovoří o ní jako o Kačence.

3. V závěru knihy Helenka zjistí, že Budžes nebyl žádný hrdina, ale že text patřičně básně zní: „A hrdý buď, žes vytrval.“ Vysvětlíte tuto slovní hříčku.

RR: Helenka si zaměnila spojení „buď, žes“ se jménem Budžes, protože pravděpodobně nebyl verš správně vysloven. Navíc jí indián a hrdina lépe zapadal do představ o světě.

Život je pes

1. Určete druh rýmu.

RR: Střídavý.

2. Vysvětlete pořekadlo *život je pes*. V čem je život podobný psu?

RR: Život je pes – ve smyslu zlý, drsný, kousavý, ...; Život dovede být „zlý“, tedy jako zlý pes.

3. Vysvětlete význam rčení *je to pro kočku*.

RR: Např. není to moc dobré, je to nanic.

4. Vysvětlete pointu básně.

RR: Např. slovní hříčka založena na ustálených slovních spojeních „život je pes“ a „je to pro kočku“; vlastně ten život není úplně tak špatný.

5. Jmenujte nějaká další rčení nebo přísloví, která se týkají života.

RR: Např.: Život není peříčko; život je boj; celý lidský život je jen cesta ke smrti.

Voda se šťávou

1. Jaké dva rozdílné postoje symbolizují otec a bratr vypravěče?

RR: Otec je nekriticky nadšen Sovětským svazem, bratr nikoli.

2. Které „vynálezy“ jsou v úryvku zmíněny? Fungovaly podle otcových představ?

RR: Umělohmotné lžičky a skleničky.; Ne.

3. Jak se k situaci staví maminka?

RR: Prakticky, situaci příliš nekomentuje, tiše trpí.

4. Najděte synonymum ke slovu *absurdní*. Co můžeme v textu tímto slovem označit?

RR: Nesmyslný, protismyslný; Např. použití umělohmotných lžiček k zamíchání horké kávy.

5. Vysvětlete význam termínu *ideologický boj*. Který stát se označoval zkratkou NDR?

RR: Boj za určité ideje, většinou politické nebo filozofické; také boj různých ideologií.; NDR – Německá demokratická republika (též „východní Německo“).

O Romech

1. Jak podle autorky vnímá většina Čechů a Slováků Romy? Je tato situace podle ní bezvýchodná?

RR: Nic o nich nevědí a zároveň se na ně dívají s velkými předsudky. Pokud se jim ale dostane aspoň trochu pravdivých informací, jsou ochotni názor změnit.

2. Kdo jsou v romštině *gadžové*? Jak zní překlad romského slova *jilo*? Proč je toto slovo pro Romy velmi důležité?

RR: Gadžové jsou bílí lidé.; Jilo je srdce.; Romové jsou velmi emotivní a to nejlepší chovají v srdci.

3. Tvoří Romové jednotlivé společenství? Kdy Romové užijí formuli *Sem Roma sam*?

RR: Ne, dělí se na různé skupiny.; Když se potřebují semknout a když potřebují pomoc.

4. Co jste se z textu dozvěděli o *olašských Romech*: jaký život vedli? čím se živili?

RR: Olaši „táhli krajem, původně snad pěšky, později na vozech, handlovali s koňmi, jiní se živili jako čističi peří, jejich ženské věštily a kradly“.

5. Jaké důsledky měl pro Romy zákaz kočování?

RR: Byla to pro ně pohroma, protože způsob jejich obživy byl založen na tom, že se pohybovali po kraji. Pak museli úplně změnit styl života, což se jim mnohdy vůbec nedařilo.

Kometa

1. Jaký je v básni (textu písni) použit rým? Kolik má slok?

RR: Sdružený; 6 slok a refrén.

2. Je píseň lyrická, nebo epická?

RR: Lyricko-epická.

3. Popište pocity, jaké má autor při pohledu na kometu.

RR: Např.: připadá mu krásná a tajemná, chce jí zpívat, pocít marnosti – filozofuje nad světem a nad pomíjivostí lidského pokolení.

4. Vysvětlete verš „až příště přiletí, my už tu nebudem“.

RR: Např.: kometa přilétá jednou za velmi dlouhou dobu (třeba i 100 let) a lidský život je pomíjivý, nikdo nežije věčně.

5. Kdo byl Johannes Kepler?

RR: Německý matematik, astrolog, astronom, optik a evangelický teolog (1571–1630). (Jeho matka mu r. 1577 ukázala kometu.)

6. Kdo vytvořil proslulou sochu Davida, o níž se autor zmiňuje?

RR: Proslulý renesanční sochař Michelangelo Buonarroti.

Uč., str. 109–118 | Z ČESKÉ LITERATURY 21. STOLETÍ

UČEBNICE

str. 109–112

Hastrman

1. Stručně popište děj textové ukázky.

RR: Hastrman odpočívá pod hladinou, když tu náhle objeví se průvod mládeže z vesnice. Jdou vynášet Moranu. Jeden z chlapců je při tom hastrmanem utopen.

2. Vyjmenujte hlavní postavy a každou z nich charakterizujte.

RR: Hastrman – např.: nadpřirozená bytost, může žít na souši i pod vodou, zákeřný, bezcitný; Kateřina – např.: nejhezčí dívka z vesnice, sebevědomá, klidná, veselá, inteligentní; Jakub – např.: nejhezčí chlapec z vesnice, sebevědomý, zbrklý, egoistický, drzý.

3. Ve kterých významech a v jakých souvislostech je zde zmíněna smrt?

RR: Morana – symbol zimy a smrti, Mařenu (Smrt, Moranu) – vynáší mládež z vesnice, Smrtka – skála, na které se schází mládež, smrt – utopení Jakuba.

4. Co vedlo vodníka k tomu, že chlapce usmrtil?

RR: Byla to pomsta za to, že nedostal pozvání, a závist, že Jakub má Kateřinu, kterou chtěl hastrman pro sebe.

5. Řekněte, jaké poučení lze z uvedeného příběhu vyvodit.

RR: Např.: Nikdo se nemá zbytečně chvástat, člověk má být vždy obezřetný; v souvislosti se smrtí Jakuba lze použít i přísloví žádný strom neroste do nebe nebo nechval dne před večerem.

[MeDo] Přečtěme si pozorně ukázkou a zkusme se zamyslet nad tím, jaké poučení lze z příběhu vyvodit. Vzpomeňme si také na *Kytici* Karla Jaromíra Erbena a své názory porovnejme se zbytkem třídy.

6. Víte, o jaký lidový obyčej se v ukázce jedná? Pokud ne, vyhledejte si informace a objasněte, co byla podstata tohoto rituálu.

RR: Vynášení Morany – lidový (folklorní) zvyk. Ze staré slámy a hadrů je vyrobena figurína ženy (Morana), která představuje zimu nebo smrt. Na Smrtnou neděli je odnesena k potoku a hozena do něj. Někdy bývá také předem zapálena. Symbolizuje odchod zimy a nedostatku a příchod jara a úrody. Někde se v rámci tohoto rituálu zasazuje mladý stromeček ozdobený kraslicemi a červenými stuhami, kterému se říká líto (též léto) a symbolizuje nadcházející jarní čas.

UČEBNICE

str. 113–115

Žitkovské bohyně

1. S jakými problémy Surmena lidem pomáhala?

RR: S bolestmi, chorobami a hlavně s psychickými problémy.

2. Na základě textu řekněte, co znamená slovo *napravjačka*.

RR: Je to žena, která umí napravit vykloubeniny či zlomeniny.

3. Co bylo náplní tzv. *andželování*? Kdo tuto práci v této ukázce vykonává?

RR: Zjišťování co nejvíce informací o zdravotním a duševním stavu přicházejících lidí. Dora, malá holčička, která žije s bohyní Surmenou.

4. Proč měla Dora ve vlastním zájmu zapomenout, co jí lidé cestou vyprávěli?

RR: Aby Doru nezačala příliš trápit a psychicky zatěžovat trápení cizích lidí.

5. Existují skutečně léčitelé, kteří dokážou lidem pomoci se zdravotními problémy?

[MeDo] Nejprve si společně zkusme povídat o tom, co je léčitelství a kdo je léčitel. Poté se zkusme zamyslet nad tím, zda skutečně takoví lidé existují a co všechno dělají. Diskutujme společně ve třídě.

Pozorovatelka**1. Kdo příběh vypravuje?**

RR: Šestnáctiletá dívka Natálie.

2. Jak se Natálie staví ke svému postižení?

RR: S nadhledem a humorem. Dokáže se radovat ze života.

3. Určete, které věci Natálie dokáže dělat a které ne:

a) sama se najíst a napít, RR: Ne.

b) sama se uložit do postele, RR: Ne.

c) vést vážnou konverzaci. RR: Ano.

4. Jak se Leila chová k Natálii? Jak byste se na jejím místě zachovali vy?

RR: Je dost nejistá a rozpačitá, Natálie jí musí některé věci vysvětlovat.

MeDo Máme-li ve svém okolí někoho blízkého, kdo je handicapovaný, poděleme se o svoji zkušenost se zbytkem třídy. Diskutujme o tom, jaké jsou způsoby vyrovnání se s handicapem.

5. Jak se Leila cítí? Pomůže vám text psaný kurzívou.

RR: Všimá si toho, že Natálie, ač handicapovaná, má radost ze života a je mnohem sebejistější a spokojenější sama se sebou než ona. Dochází jí, že některé věci, které považuje za problém, jsou vlastně vedle problémů Natálie malicherné.

Několik dobrých rad**1. Řekněte, jak na vás básnička působí.**

RR: Např.: jeví se, jako by nám někdo zkušený předával své životní zkušenosti, že např. máme žít naplno, být zvědaví, optimističtí, snažit se naslouchat a pozorovat svět kolem nás, také ale máme mít své sny.

MeDo Zamysleme se nejprve každý sám, jak na nás básnička působí, jakou má atmosféru, jaké v nás vyvolává pocity. Napišme si naše myšlenky na papír a posléze s nimi seznámme ostatní. Diskutujme o různých názorech.

2. K čemu nás autor nabádá? Svůj názor zobecněte.

RR: Např. abychom žili lépe a radostněji.

**Uč., str. 119–124 | SVĚTOVÁ LITERATURA 2. poloviny 20. století
Obraz druhé světové války**
Deník**1. Vyhledejte zákazy pro Židy, které Anna ve svém deníku uvádí.**

RR: Židé musejí nosit židovskou hvězdu; musejí odevzdat jízdní kola; nesmějí jezdit tramvají; nesmějí jezdit autem, ani soukromým; smějí nakupovat jen od 15 do 17 hodin; smějí jen k židovskému holiči; nesmějí od 20 hodin večer do 6 hodin ráno na ulici; nesmějí do divadel a do kin a nesmějí se zdržovat ani na jiných místech určených k zábavě; nesmějí na plovárny a stejně tak na tenisová, hokejová a jiná sportovní hřiště; nesmějí veslovat; nesmějí na veřejnosti sportovat; nesmějí po osmé hodině večer sedět na vlastní zahradě ani u známých; nesmějí navštěvovat křesťany; musejí chodit na židovské školy.

2. Charakterizujte stručně Annu. Všimněte si, jak se Anna vyjadřuje.

RR: Např.: velmi inteligentní děvče, na svůj věk vyspělejší, pokorná, introvertní, i když zábavná, statečná, přemýšlivá.; Vyjadřuje se jako vzdělaný dospělý člověk.

3. Kniha je psána jako deník, ale zároveň ukázka obsahuje také jiný slohový útvar. Jaký a proč ho autorka používá?

RR: Dopis. Anna píše dopisy své imaginární kamarádce Kitty.

4. Jaké měla doma Anna zázemí?

RR: Měla velmi milující rodinu, která držela při sobě.

5. Představte si, že byste se museli stejně jako tito lidé rychle ukrýt před podobnou hrozbou. Zkuste si udělat seznam věcí, které byste si vzali s sebou, a porovnejte s tím, co si vzala Anna.

MeDo Pokusme se vytvořit si seznam věcí, které by pro nás byly nezbytné, kdybychom se museli náhle ukrýt

před podobnou hrozbou jako Anna. Pracujeme nejprve každý sám, posléze si seznamy porovnáme ve čtveřicích a vytvoříme jeden za celou skupinu. Následně představíme svůj seznam zbytku třídy a na tabuli napíšeme vše, v čem jsme se shodli. Seznam porovnáme se seznamem Anny.

UČEBNICE

str. 122–124

Sophiina volba

1. Ve které zemi se odehrává děj ukázky?

RR: V Americe.

2. V jaké životní situaci byla Sophie, když ji Nathan potkal? Jakým způsobem se tragická situace na Sophii podepsala? Kolik kilogramů vážila?

RR: Byla na pokraji smrti po tom, co se dostala z koncentračního tábora. Měla všechny možné choroby a vážila pouze 38 kg.

3. Kde se Sophie ocitla poté, co koncentrační tábor osvobodili Rusové?

RR: V táboře pro osoby bez domova.

4. Umí Sophie dobře anglicky? Který jazyk často používá? Najděte v textu příklady.

RR: Umí anglicky na komunikační úrovni, ale dělá chyby.; Francouzštinu.; Např. „**Le scorbut** – kurděje – ty jsem měla“; „Děkuji vám, **Monsieur**“.

5. Jaký je podle vás Nathan? Jak se k Sophii chová?

RR: Chová se podivně, ale je starostlivý, Sofii velmi miluje, zachránil jí život. Zároveň je svým způsobem panovačný a užívá si to, že je na něm Sofie závislá.

6. Čím je způsobeno napětí, které z textu cítíme?

MeDo Zamysleme se nad tím, co způsobuje napětí v textu a jaké jsou vztahy hlavních postav. Diskutujme o svých názorech.

7. Jak nazýváme slova stejného významu? Příklad vyhledejte na konci textu.

RR: Synonyma.; Honem, dělej, rychle, kvalitem, fofrem, hopem.

Uč., str. 125–134 | SVĚTOVÁ LITERATURA 2. poloviny 20. století
Obavy o osud lidské společnosti

UČEBNICE

str. 125–127

Obluda z moře

1. Charakterizujte postavu Ralpha. Co se dozvídáme o Čuňasovi?

RR: Např.: má přirozenou autoritu (je náčelník), je impulsivní, tvrdohlavý, ale není moc chytrý.; Čuňas je chytrý, umí věci promyšlet, ale protože je tlustý, ostatní chlapi ho nerespektují.

2. Proč svolal Ralph schůzi?

RR: Aby si s chlapi vyjasnili dodržování a nedodržování nařízení a pravidel na ostrově.

3. K čemu sloužila lastura? Co asi lastura v románu symbolizuje?

RR: Byla symbolem náčelníka a také se předala tomu, kdo chtěl na shromáždění mluvit. Symbolizuje tedy moc.

4. Proč chlapce nezachránila loď plující kolem?

RR: Protože jim v noci vyhasl oheň.

5. Proč bylo nebezpečné rozdělovat oheň mimo horu?

RR: Protože by mohl vzniknout požár a zapálit celý ostrov.

6. Zkuste odhadnout, jaký byl další vývoj společného soužití chlapců na pustém ostrově. Jak asi román končí? Svoje názory ověřte v knize nebo na internetu.

MeDo Chlapci na ostrově vytvořili primitivní společenství. Zkusme se zamyslet nad tím, jak se bude vyvíjet jejich osud a jak román skončí. Posléze porovnejme své názory se skutečným příběhem. Chlapci byli nakonec zachráněni lodí.

UČEBNICE

str. 128–130

1984

1. Jaká je atmosféra v Oceánii? Jak vypadá Londýn?

RR: Lidé jsou neustále pod dohledem vládnoucích složek, panuje atmosféra strachu a nesvobody. Londýn je plný rozpadajících se domů, trosek po bombardování, chatrčí a bujících porostů.

2. Popište, jak se dařilo lidem v tomto totalitním státě. Jaká byla jejich životní úroveň? Byli podle vás šťastní a spokojení?

RR: Nedařilo se jim příliš dobře, i když byli dennodenně ujišťováni o opaku.; Jejich životní úroveň byla nízká, žili prakticky velmi průměrně, někdy až v chudobě, neustále obelhávání přísliby, že bude lépe a že jsou to pouze dočasná opatření.; Nebyli, ale strach jim nedovolil dávat to najevo.

3. Jaké způsoby používal režim ke sledování obyvatele?

RR: Zejména televizní obrazovky, mikrofony, ale také hlídky, strážce s obušky a Ideopolicii.

4. Jmenujte ministerstva zmíněná v úryvku. V čem spočívá ironie v jejich označení ve vztahu k jejich funkci?

RR: Ministerstvo pravdy, Ministerstvo míru, Ministerstvo lásky, Ministerstvo hojnosti. Jejich funkce je pravým opakem toho, co vyjadřují jejich jména – upravování informací, cenzura a podporování nevzdělanosti; podporování války; terorizování lidí a justiční vraždy; nedostatek potravin a dalších životně důležitých věcí a snižování standardu života.

5. V textu je zmínka o něčem, co autor nazval *newspeak*. Vysvětlete, jakou má funkci.

RR: Je to úřední jazyk Oceánie, speciálně upravený, který potlačuje základní funkci, tj. dorozumívání. Je velmi zkratkovitý s chudou slovní zásobou.

6. Rozhodněte, zda tvrzení vyplývá z textu:

- a) Hlavní hrdina žije a pracuje v Londýně. RR: Ano.
- b) Londýn je jednou z provincií Oceánie. RR: Ne.
- c) Ideopolicie sleduje občany pomocí televizní obrazovky. RR: Ano.
- d) Winston vzpomíná, jak byl Londýn v minulosti krásný. RR: Ne.

UČEBNICE

str. 131–134

Pozemšťani

1. Jak se chovali Marťané k Pozemšťanům? V čem se lišilo očekávání Pozemšťanů od reality?

RR: Chovali se k nim zcela běžně, jako k jakékoli návštěvě a následně až neuctivě a opovržlivě.; Pozemšťané čekali, že se jim dostane zvláštního uvítání, že nebudou rozumět jejich jazyku, že budou velká senzace a rarita, ale to se nestalo.

2. Co Pozemšťané od Marťanů potřebovali? Jak na vás působí jejich vzájemná komunikace?

RR: Chtěli oslavit vzájemné setkání a zjistit informace o planetě a jejích obyvatelích.; Je velmi chaotická, Marťané Pozemšťany neposlouchají.

3. Chovali se Pozemšťané slušně?

RR: Víceméně ano.

4. Byl pan *Aaa* zdvořilejší než pan *Ttt*?

RR: Ne.

5. Jak označovali Marťané svoji planetu?

RR: Tyrr.

6. Jak je možné, že se během roku mění vzdálenost Země–Mars?

RR: Protože neobíhá souběžně se Zemí, stejnou rychlostí.

7. K jakému literárnímu žánru řadíme román *Martánská kronika*? Znáte některá další literární díla tohoto žánru? Která z nich jste přečetli?

RR: Sci-fi.

Diskutujme o tom, co je žánr sci-fi a jaké knihy, případně filmy tohoto žánru známe. Rozděleme se do čtveřic a zkusme navrhnout, jak by podle nás vypadali obyvatelé Marsu, jak by žili, co by jedli atd.

Uč., str. 135–142 | SVĚTOVÁ LITERATURA 2. poloviny 20. století (Beatnici [bi:tnici])

UČEBNICE

str. 135–137

Na cestě

1. Charakterizujte Deana. Jaký má přístup k životu?

RR: Např.: fyzicky zdatný, mladý, bláznivý, nezodpovědný.; Velmi lehkovážný, nedělá si s ničím starosti, užívá si naplno života teď a neřeší budoucnost.

2. Jak na vás úryvek působí? Jaká je jeho atmosféra?

RR: Např.: skupina kamarádů se vydává na nekonečný výlet, nemají moc peněz, ale také nemají žádné starosti. Atmosféra je uvolněná, letní, cestovatelská, dobrodružná, ale později také trochu nervózní.

3. Všimněte si, jakými krajinami projížděli hlavní aktéři, než přijeli do Texasu.

RR: Jeli přes New Orleans, Algiers, po dvouprouté dálnici směrem na Baton Rouge a v místě zvaném Port

Allen překročili řeku Mississippi a podél ní, pak po louisianských pláních k řece Sabině, do Old Opelousas, přes Starks, Deweyville.

4. Všimněte si stylu a jazyka textové ukázky. Slyšeli jste o literární technice „proud vědomí“? Pokud ne, vyhledejte o ní informace na internetu.

RR: Jazyk je nespisovný, hovorový, často zazní slang, jazyk ulice a mládeže.; Proud vědomí – technika, která se snaží zachytit osobní názor a psychologii postavy pomocí psaného ekvivalentu procesu myšlení dané postavy většinou ve formě volného vnitřního monologu.

5. Proč myslíte, že byla tato kniha ve své době převratná a dodnes je velmi čtenou?

MeDo Nejprve si zjistíme informace o autorovi a době, kdy kniha vznikla. Společně diskutujeme o tom, co všechno jsme zjistili a proč bylo zrovna toto dílo natolik atraktivní a dodnes láká čtenáře.

Kniha byla napsána r. 1951, vyšla r. 1957. Autor psal knihu nepřetržitě po tři týdny a vytvořil na tenké nastavované roli kreslicího papíru 30 m dlouhý odstavec tak, jak se mu vybavoval z paměti. Tímto se vymanil z dosavadních literárních omezení, která považoval za určitý druh lži.

UČEBNICE

str. 138–139

The world is a beautiful place – Svět je báječné místo

1. Vyhledejte v básni ironii. Je podle vás tato báseň optimistická, nebo pesimistická?

RR: Např.: Svět je báječné místo / k narození / jestli vám nevdá že někteří lidé umírají; po celý čas / nebo snad mají jen hlad / čas od času / což se dá celkem snést / pokud to nejste zrovna vy.

MeDo Zkusme se nejprve každý zvlášť zamyslet nad tím, jak na nás báseň působí. O svých dojmech pak společně diskutujeme.

2. Tato báseň graduje. Víte, co to znamená? Vysvětlete si pojem gradace a zamyslete se nad strukturou jednotlivých slok.

RR: Gradace znamená stupňování, tedy seřazení jazykových výrazů (slov či slovních spojení) nebo motivů z hlediska významového směřování, například rostoucí intenzity citové účasti. Celé dílo zpravidla graduje k uměleckému vyznění.

3. Vysvětlete slovní spojení měknoucí mozky na vyšších místech.

RR: Např.: Hloupí politici.

4. Co je Kongres? Kde sídlí?

RR: Kongres Spojených států amerických je nejvyšší zákonodárný orgán USA.; Sídlí ve Washingtonu.

5. Který verš nebo část básně vás oslovily?

MeDo Nejprve si každý sám zvolíme verš (verše), který nás nejvíce oslovil. Následně vysvětlíme spolužákům proč a uvidíme, zda se shodneme na např. několika stejných verších.

6. Vysvětlete, co označují slova potentáti, funebrák.

RR: Potentát – panovník, vladař, vysoký hodnostář, představený, obecně: někdo, kdo má v rukou moc; velký pán; funebrák – pohřební zřízeníec.

7. Uveďte hlavní myšlenku básně.

MeDo Jistě máme na hlavní myšlenku básně každý nějaký svůj vlastní názor. Pojdme si je navzájem porovnat a prodiskutovat společně.

UČEBNICE

str. 140–142

Hollywood

1. Jakou profesi vykonává vypravěč?

RR: Spisovatel a scénárista.

2. Popište pocity vypravěče v průběhu textu.

RR: Např.: odevzdanost, pesimismus, nuda, znechucení světem, rutina, směšnost, ponížení.

3. Jací byli muži v baru? Popište několika větami, jak to v baru vypadalo.

RR: Např.: motorkáři, ne příliš inteligentní, ale milí.; Venku před barem stály motorky. Bar byl téměř plný lidí. U baru seděli stálí zákazníci. Vypadali, jako by tam takhle seděli už léta. Za barem stál barman.

4. Jaké pořekadlo se hodí na autorovu myšlenku: „Ale nedomníval jsem se, že by bylo moudré soudit člověka podle toho, jak vypadá. Mnohem spíše bych soudil podle toho, jak se chová a mluví.“

RR: Např. Není všechno zlato, co se třpytí; šaty dělají člověka; navrch huj, uvnitř fuj; není důležité, co je na hlavě, ale co je v hlavě.

5. Zamyslete se, co mohou znamenat poslední věty ukázky.

RR: Například mohou být míněny ironicky, nebo chce autor skutečně být takový lidový a cílit na početnou čtenářskou skupinu, nebo si uvědomuje, že jeho knihy by žádný intelektuál nepochopil ani možná nedocenil, či naopak odsoudil za jejich „lidovost“.

6. Sarah použila slovo *nehipík*. Víte, kdo to byli tzv. *hipíci*, tedy *hippies*?

RR: Hippies – „květinové děti“; většina příslušníků hnutí hippies patřila k mladé generaci. Toto hnutí, které vzniklo v 60. letech 20. století v USA, bylo neorganizované, nejednotné, vycházelo z generace beatníků. Šířit se začalo v polovině 60. let ze západního pobřeží USA, ze San Francisca. Základem byla vzpoura proti přetechnizované konzumní společnosti. Cílem bylo šířit mír, lásku, přátelství, svobodu. K naplnění těchto cílů se sdružovali do skupin či komun, které pak často provozovaly volnou lásku (free love). Jeho stoupenec se dále vyznačovali výstředním chováním a požíváním drog (zvláště psychedelických – LSD).

7. Řekněte nebo zjistěte, kdo byl *Fjodor Michajlovič Dostojevskij*.

RR: Ruský spisovatel, jeden z nejvýznamnějších světových spisovatelů, autor psychologických próz a filozof, vrcholný představitel ruského realismu, žijící v 19. století (1821–1881).

Uč., str. 143–151 | SVĚTOVÁ LITERATURA 2. poloviny 20. století (Humor a satira)

UČEBNICE

str. 143–145

Poněkud zapeklitý případ Hymana Kaplana

1. V jakém prostředí se odehrává děj románu?

RR: Ve Večerní přípravné škole pro dospělé v New Yorku (USA).

2. Kdo je hlavní hrdina románu? Co na jeho chování vyučujícího zaujalo?

RR: Hyman Kaplan.; Je velmi netradiční, má zvláštní lingvistické myšlení.

3. Co se dozvídáme o sebevědomí pana Kaplana? Odpovídalo jeho schopnostem?

RR: Je velmi sebevědomý a sám se sebou spokojený.; Jeho schopnostem to neodpovídá.

4. Na základě které gramatické chyby profesor Parkhill usoudil, že pan Kaplan vyžaduje zvláštní péči?

RR: Množné číslo slova lev je Löwi.

5. V jaké souvislosti jste se setkali se jménem *Löwi*? Údaj můžete ověřit na internetu.

RR: Rabi Löw – židovský rabín a učenec, legendární tvůrce pražského golema. Působil jako vrchní moravský zemský rabín v Mikulově a později jako vrchní rabín v Praze za vlády Rudolfa II.

6. Opravte chyby v antonymech, která pan Kaplan uvedl. U jednoho je špatně už výchozí slovo. Které to je?

RR: Mlíko – nelze vytvořit antonymum; život – smrt; hlavní – vedlejší.; Mlíko – mléko.

7. Co bylo dle vašeho názoru na překladu tohoto díla z angličtiny mimořádně náročné?

RR: Přeložit jazykové hříčky a nesmysly, které pan Kaplan vytváří.

UČEBNICE

str. 146–148

Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce

1. Popište, jaký typ člověka představuje v prvním textu *mořská panna*.

RR: Všechny ty, kdo se liší, nezapadají do normy a nevystačí s nabízenými „přihrádkami“ a „škatulkami“.

2. Jakým způsobem vyřešil autor „problém“ s mořskou pannou?

RR: Jmenoval se Mořským králem a mořskou pannu postavil vedle sebe.

3. Na základě druhého odstavce prvního textu vysvětlíte význam slova *konsens*.

RR: Široká shoda, která se týká skupiny jedinců.

4. Je autorova žena skutečně jeho „dobrým kamarádem“? Podle čeho tak soudíte?

RR: Ano. Podle láskyplného autorova vyjádření se o ní v úvodu textu i oslovení dále (drahá) a ze slov: „A moje žena se na mne usměje a já se usměju na ni.“

5. Vysvětlíte, v čem tkví podle autora význam Vánoc.

RR: „Sebrat dohromady to nejlepší, co v nás je, a darovat to. A sejít se dohromady s těmi, které máme rádi, a rozdmýchat radost.“ Např.: Máme darovat tomu druhému např. svoji lásku, své nejvřelejší city, které k němu chováme, hlavně udělat si dostatek času a být se svými blízkými a tím je vlastně potěšit.

6. Co symbolizují Vánoce pro vás?

[MeDo] Zamysleme se společně nad tím, co všechno pro nás znamenají Vánoce, v čem tkví jejich skutečná podstata a jak nejlépe je oslavit. Své názory prodiskutujeme. To, na čem se shodneme, můžeme napsat na tabuli.

Barva kouzel

1. Popište město Ankh-Morpork. Jací jsou jeho obyvatelé?

RR: Je to nejvýznamnější město zemí obklopujících Kruhové moře; mimo jiné domov obrovského počtu gangů, zlodějských cechů, syndikátů a dalších podobných organizací. To byl i jeden z důvodů, proč bylo tak bohaté.

2. Uveďte dvě typické vlastnosti Huga Slepce a Dvoukvítka.

RR: Např.: Hugo Slepce – chamtivý, lstivý, Dvoukvítek – naivní, důvěřivý, hodný.

3. V čem spočívá kouzlo Dvoukvítkovy knihy?

RR: Je to vlastně slovník.

4. K jakému literárnímu žánru uvedená ukázka patří? (Napoví vám medailon autora.)

RR: Fantasy, humoristická literatura.

5. Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení pravdivá:

a) Slepce vzal Dvoukvítka do luxusního podniku. RR: Ne.

b) Dvoukvítek je podezřívavý a opatrný. RR: Ne.

c) Hostinský U Prokopnutého bubnu se jmenuje Broadman. RR: Ano.

Uč., str. 152–161 | SVĚTOVÁ LITERATURA 2. poloviny 20. století (Magický realismus a postmodernismus)

Sto roků samoty

1. Najděte v ukázce neuvěřitelné skutečnosti ze života hlavních hrdinů.

RR: Například děti se rodí s otevřenými očima; hrnec stojící uprostřed stolu spadne, pronese-li to tříletý Aureliano; děti umí předpovídat budoucnost; Úrsula odmítne zestárnout, a tak nestárne.

2. Vyberte možnost, která nejlépe vystihuje, jaká je matka Úrsula:

RR: b) smířlivá, pečlivá, starostlivá, oddaná.

3. Jak se choval Aureliano před a po svém narození? Co to o něm může vypovídat?

RR: Byl samotářský a zamlklý, v břiše své matky plakal a na svět přišel s otevřenými očima. Když mu stříhali pupeční šňůru, pohyboval hlavou ze strany na stranu, obeznamoval se s věcmi v místnosti a s poklidnou zvědavostí zkoumal tváře kolemstojících.

4. Proč si byla Úrsula jistá, že všechny přivedené děti jsou synové jejího syna? Jak se k nim zachovala?

RR: Vypadaly a chovaly se jako jejich otec v jejich věku a měly stejně smutný pohled. Všechny je přijala, pokřtila, dala jim dary a vedla si o nich pečlivé záznamy.

5. Charakterizujte pomocí ukázky literární směr magický realismus.

RR: Je to literární směr založený na prolínání reality a magických a mystických prvků.

Alchymista

1. Které vlastnosti ztělesňuje Sklenář?

RR: Např.: konzervatismus, stereotyp, neschopnost změnit život, pesimismus, mrzutost, pracovitost, vyznal se v lidech.

2. Co je Santiagovým cílem?

RR: Chce cestovat do Egypta a koupit si ovce.

3. Co Sklenář Santiagovi za jeho práci slíbil? Dodržel svůj slib?

RR: Peníze na cestu. Ano.

4. Proč chtěl Santiago postavit stojan na sklo? Byl to podle vás dobrý nápad?

RR: Aby přilákal zákazníky, kteří jsou dole pod kopcem.; Ano, byl to dobrý nápad.

5. Přečtěte větu, kterou Santiago vyjadřuje nutnost riskovat. Souhlasíte s ním?

RR: „Když jsem pásal ovce, riskoval jsem, že je uštkne had a zahynou. To ale patří k životu ovcí a pastýřů.“

MeDo Zamysleme se nad významem této věty a nad tím, jestli s ní souhlasíme, nebo ne. Hlasujme.

6. Jakou myšlenku Santiagovi vnuka řeč znamená? Vysvětlete, co je podle Santiaga řeč znamená. Domníváte se, že je to něco podobného jako intuice? Diskutujte.

RR: Myšlenku na nabízení čaje poutníkům ve sklenicích, které jsou na prodej; Řeč znamená jsou něco jako signály osudu, řeč beze slov.

MeDo Nejprve si vysvětleme společně, co chápeme pod pojmem intuice a následně se zkusme vrátit k textu a porovnat naše postřehy.

7. Většina lidí sdílí stejný názor jako Santiago, že lidé mají být stále úspěšnější, bohatší, a tím šťastnější. Sklenář má však jiný názor. Jaký?

RR: „Já už od života víc nechci. A ty mě nutíš vidět bohatství a obzory, jaké jsem nikdy nepoznal. Teď, když je znám a když znám své nesmírné možnosti, budu se cítit hůř než dřív. Protože vím, že mohu mít vše, a to já nechci.“

UČEBNICE

str. 158–161

Jméno růže

1. O co se v ukázce snaží mnich Vilém a jeho žák?

RR: Prozkoumat knihovnu a objasnit záhadná úmrtí mnichů.

2. Na základě textu vysvětlete, co se stalo s Adsonem poté, co navštívil místnost s čadící lampou a otevřenou knihou. Co bylo příčinou jeho vidin?

RR: Začal mít vidiny (halucinace), blouznil, podle všeho omdlel. (Probral ho Vilém, který přesunul do jiné místnosti, položil na zem a pleskal ho po tvářích.) Příčinou jeho vidin byly substance (byliny) spalované v lampě, ze které vycházel pak dým způsobující po jeho vdechnutí halucinace.

3. Pomocí textu řekněte, k čemu všemu sloužily dvě štěrbin v stěnách jedné z místností labyrintu.

RR: Přicházel jimi do vzduch zvenčí, vnikalo jimi do knihovny i potřebné vlhko, aby pergameny nevysychaly a neničily se tak. Otvory štěrbin byly umístěny tak, že průvan, který jimi za větrných nocí pronikal, se křížil s jinými průvany a vyvolával děsivý zvuk, který měl zastrašit případné vetřelce.

4. V textu vyhledejte, pomocí čeho se chtěl v následujícím dni Vilém orientovat v labyrintu? Kterou pomůcku chtěl k tomu využít?

RR: Pomocí znaků na stěnách u průchodů. Opálené dřevo nebo něco, čím by se dala dělat znamení na zdech.

5. Vyhledejte v ukázce rovinu filozofickou, detektivní a historickou. Která z nich podle vašeho názoru převažuje?

RR: Filozofická – úvahy nad smyslem poznání a vědění; detektivní – pátrání po tom, kdo opředl knihovnu legendami o ďáblu a nechává v ní doutnat magické byliny; historická – doba a místo, kde se děj odehrává. V této ukázce převažuje detektivní rovina.

Uč., str. 162–171 | ZE SVĚTOVÉ LITERATURY 21. STOLETÍ

UČEBNICE

str. 162–164

Šifra mistra Leonarda

1. Vysvětlete, v čem spočívá podstata kryptologie. Co je kryptex, z jakých částí se skládá?

RR: Kryptologie – věda o šifrách a jejich rozkrývání.; Kryptex – bezpečnostní schránka pro uchovávání tajných informací zapsaných na svitku, do které se může dostat pouze ten, kdo zná správné heslo. Pokud se někdo pokusí schránku násilně otevřít, zpráva uvnitř se zničí.; Kryptex funguje jako zámek na kolo – má otočné válečky s písmeny (pro zadání hesla), tenhle válec (schránka) měl mechanismus z pěti objímek a páček.

2. Které osobnosti se podle textu podílely na rozvoji kryptologie? Co je k tomu vedlo?

RR: Leonardo da Vinci, Julius Caesar, Marie, královna skotská, arabský vědec Abu Jusuf Ismail al-Kindi, Zimmerman, Schneider. Chtěli tak ochránit informace.

3. Jaký byl podle vás vztah Sophie a jejího dědečka?

RR: Velmi pěkný, měli se opravdu rádi, Sophie obdivovala dědečkův koníček (vyrábění vynálezů Leonarda da Vinci).

4. Na základě textu a vlastních znalostí řekněte, ve které době žil umělec a vědec Leonardo da Vinci.

RR: V období renesance.

5. Vedl si Leonardo da Vinci skutečně deníky, kde měl načrtnuty i své pozoruhodné vynálezy? Vyhledejte tento údaj a zjistěte, jakou šifrou je ve skutečnosti psal.

RR: Ano.; Levou rukou psal zrcadlově obráceně, tedy zprava doleva.

6. Vyhledejte v textu důkaz, že se děj textu odehrává v současnosti.

RR: Například hrdinové jedou dodávkou po dálnici.

11:56 PM

1. Popište rozdíly mezi sestrami.

RR: Jedna dbá hodně o svůj vzhled, ráda se líčí, obléká podle poslední módy, patrně ne moc ráda sportuje; druhá je pravý opak – užívá si pohybu (ráda plave), o svůj zevnějšek se nestará.

2. Jaká dvě ponaučení plynou z příběhu o třech bratřích? Souhlasíte s nimi?

RR: Co člověk to originál. Když se člověk chce dozvědět něco o sobě, vždycky za to zaplatí odpovídající cenu.

MeDo Diskutujme o ponaučeních, která plynou podle chlapce z příběhu. Případně se můžeme zamyslet nad tím, jestli pro nás plyne z příběhu ponaučení jiné.

3. Jaký je vztah Mari a mladíka?

RR: Přátelský.

4. Jaké národnosti je spisovatel Haruki Murakami? Co víte o jeho zemi?

RR: Japonské.

MeDo Vyhledejme si na internetu nebo v odborných knihách co nejvíce zajímavých informací o Japonsku a podělme se o ně se zbytkem třídy.

Sirotčinec slečny Peregrinové pro podivné děti**1. Charakterizujte dvěma vlastnostmi dědečka a chlapce.**

RR: Dědeček – např.: statečný, hravý, vzdělaný, ...; chlapec – např. hodný, důvěřivý, chytrý.

2. Jaký byl vztah hlavního hrdiny k dědečkovi? Jak se v průběhu ukázky mění?

RR: Svého dědečka miloval. Nejprve mu bezmezně důvěřoval, ale následně byl zklamán, protože pochopil, že dědečkovy příběhy asi nejsou zcela pravdivé, protože mu nechtěl říct úplně všechno, na některé otázky mu neodpovídal dostatečně podrobně.

3. Kdo jsou v ukázce podivné děti? V čem spočívala jejich „podivnost“?

RR: Děti žijící v sirotčinci ve Walesu.; Mají zvláštní schopnosti – paranormální.

4. Kterou „podivnost“ zmíněnou v textu považujete za nejzajímavější?

MeDo Vyhledejme si v textu „podivnosti“, o kterých se zde hovoří, a diskutujme společně, která z nich je nejzajímavější. Svě odpovědi zdůvodníme. Můžeme dát také hlasovat, případně můžeme vymýšlet další originální „podivnosti“.

5. Jaké životní události měl za sebou dědeček? K jaké historické události se vážou?

RR: „Žil v sirotčinci, bojoval ve válce, křižoval oceány na parníku a projížděl pouštěmi na koni, účinkoval v cirkuse, věděl všechno o střelných zbraních a sebeobraně a o tom, jak přežít v divočině, a kromě angličtiny hovořil nejméně dalšími třemi jazyky.; Vážou se k druhé světové válce.

6. Vysvětlete, co je alegorie. Najděte příklady alegorie v textu.

RR: Jinotaj, vyjádření mající v sobě jiný (skrytý) smysl. Má jasné paralely s naším světem.; Např.: netvoří či ob-ludy, které dědeček popisuje, jsou ve skutečnosti nacisti.

7. Znáte pojem „Wintonovy děti“? Řekněte nebo zjistěte, kdo byl sir Nicholas Winton.

RR: Děti zachráněné Nicholasem Wintonem.; Nicholas Winton byl britský makléř a humanitární pracovník, který v roce 1939 zachránil 669 převážně židovských dětí z okupovaného území Československa před transportem do koncentračních táborů tím, že jim zajistil odjezd vlakem do Velké Británie.